

Natur & miljø

1-2015 • ET MAGASIN FRA NATURVERNFORBUNDET

FOTO: OLE GUNNAR ONSØIEN

Lufta er ikke for alle **6**
Krever klimamål **10**
Friluftslivets år **34**

Fremtidens jobber:

Hva skal vi gjøre etter oljen?

Veien
videre
er et
felles
ansvar

- vi gjenvinner batterier

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no

Innhold

6 Lufta er ikke for alle

Anslagsvis 1500 nordmenn døde av luftforurensning i 2011, ifølge en stor europeisk rapport om temaet. Hvorfor snakker vi ikke om det, eller gjør noe med det? Hva skyldes problemet, og hvordan kan vi bedre luftkvaliteten?

8 Vegen mot klimaavtale

2015 blir et klimaar. Forhandlinger, konserter, debatter, forskerapporter og aksjoner skal kronas i desember med en ambisiøs, verdensomspennende avtale som løser klimaproblemet. Den dårlige nyheten? Det kommer ikke til å skje.

12 Etter oljen

«Regjeringen velger oljeindustrien framfor fremtiden», sier Naturvernforbundet. Men hva er fremtiden? Hvilke jobber skal erstatte oljejobbene når bruken av fossil energi må stanse?

14 Tilskudd til å spare energi

Enovatilskuddet er myndighetenes nye ordning for å få deg til å spare strøm. Mange gode tiltak får støtte, men kanskje mangler det viktigste elementet i ordningen?

20 Miljøvern østenfor EU

Ukraina. Grenselandet. Hvordan er det å jobbe med miljøspørsmål her, midt imellom EU og Russland, i et system som stadig kritiseres for korrupsjon og kameraderi?

26 Vekst, seiere og strid

Miljøbølgen skylte over Norge i årene mellom 1985 og 1995. Naturvernforbundet var større enn aldri før, men harmonisk var det ikke alltid. Natur & miljøes historieserie fortsetter frem mot våre dager våren 2015.

Faste sider

I korthet **5, 11**

Fotokonkurranse **22**

Nytt fra Naturvernforbundet **25**

Miljøagentene **36**

Utgiver av Natur & miljø:
Naturvernforbundet
Mariboes gate 8, 0183 Oslo, Norge.
Telefon 23 10 96 10
Telefaks 23 10 96 11
E-post:
redaksjonen@naturvernforbundet.no

Redaktør: Kristian Skjellum Aas
ka@naturvernforbundet.no

Journalister:
Ole Gunnar Onsjøen
redaksjonen@naturvernforbundet.no
Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvernforbundet.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97

Layout: Ketill Berger, Film & Form
Trykk: Ecoprint

Abonnement:
Første år: 195,-
Bedrifter/institusjoner: 700,-
Enkelpersoner: 360,-
Bestilles hos
medlem@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet innestår ikke
for miljøvennligheten til de bedrifter,
tjenester eller produkter som det
annonseres for i Natur & miljø.

Forside: Oljeplattform i solnedgang.
Foto: Leo Francini/Istockphoto.com

 Naturvernforbundet

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

FOTO: JON ØSTENG HOV

32

6

”

FOTO: INGAR NÆSS

**Folk flest fyrer ikke perfekt i
ovnene sine, slik en gjør i labo-
ratorieforsøk. I virkeligheten
er ikke reduksjonen i farlige
utslipp så høy som en skulle tro
ut fra litteraturen.**

Cristina Guerreiro i Norsk institutt for luftforskning,
hovedforfatter for rapporten «Air quality in Europe»,
ønsker å forby forbrenning av fast brensel i sen-
trum av de største byene.

Den siste olje?

Oljeprisen stuper, og er halvert siden i fjor sommer. For miljøet er dette både gode og dårlige nyheter. Men det burde ha ansporet norske myndigheter til å tenke nytt, ikke til å pøse ut nye blokker for oljeleting.

Norge har de siste 20 årene gjort seg ekstremt avhengig av olje. Investerings- takten i olje- og gasssektoren har vært enorm, mens andre sektorer har slitt. Derfor merkes det godt når oljeprisen stuper. Norge kan tape rundt 200 milliarder kroner i år på den lave oljeprisen. Prissvekkelsen vil gjøre det rimeligere for alle som ønsker å bruke fossil energi, og gjøre nye fornybare energikilder mindre

konkurransedyktig verden over. Det er en svært dårlig nyhet for klimaet, og understreker behovet for at politikerne nå begynner å ta styring over klimapolitikken. I 20 år med klimaforhandlinger har de skulet på hverandre, og diskutert hvem som skal ta byrdene, mens utslippene har skutt i været. Den tiden må være over ved årets klimatoppmøte i Paris i desember.

Samtidig vil fallende oljepris gjøre det langt mindre lønnsomt å utvinne olje i marginale områder. Derfor er det feil medisin når Regjeringen utlyser blokker for leteboring i nordområdene.

Det er miljømessig feil, som det alltid vil være, men det er også økonomisk tulle. Oljeprisfallet er en gylden mulighet til å bygge opp et noe mer variert næringsliv i Norge igjen, ikke tviholde på den monomane oljesatsingen vi har sett siden 1990-tallet.

Regjeringen har enkelte medlemmer som forstår dette. Statsminister Erna Solberg har flere ganger understreket at oljesektoren ikke vil være fremtidens vekstmotor. I lys av dette virker tildelingen av nye blokker merkelig. Solberg bør heller la seg inspirere av Broen til framtiden, alliansen mellom fagbevegelse, kirke og miljøbevegelse som krever satsing på klimavennlig næringsliv.

Ropene fra avtroppende Norsk olje og gass-leder Gro Brækken, som mener Regjeringen «snur ryggen til 250 000 arbeidstakere», er ventet. For en industri som har fått så solide puter sydd under armene i 20 år, kan det være uvant når størrelsen på putene reduseres. Men putene er fortsatt der. Den mest forurensende industrien får fortsatt de beste rammebetingelsene og den største velviljen fra norske myndigheter. Det «grønne skiftet» er fortsatt mer gjeldende i festtaler enn i virkeligheten.

Kristian Skjellum Aas
Redaktør, Natur & miljø

Oljeprisfallet er en gylden mulighet til å bygge opp et noe mer variert næringsliv i Norge igjen

Hadde de ambisiøse klimapolitikere fra 1989 fått viljen sin, hadde de kanskje gått inn i historien som vår tid «grunnlovsmenn». De kunne ha forandret Norge. I stedet sitter det politiske Norge med skinnfellen mellom beina.

Gunnar Mathisen, ansvarlig for energi og miljø i Geelmuyden Kiese, har fulgt norsk klimapolitikk i 25 år, og er lite imponert. (VG)

– Jeg håper virkelig at det blir en ny klimaavtale i Paris, og etter mitt skjønn så er dette den viktigste saken i år. Det er ikke terror som er den største trusselen, det er klimaendringene. Det er nå titalls millioner som fordrives av naturkatastrofer hvert eneste år, mange fler enn det som fordrives av krig, terror og vold i verden til sammen.
Jan Egeland, generalsekretær i Flyktninghjelpen. (NRK)

– Det handler om respekt for dei som har investert.
Frank Willy Djuvik (Frp) forklarer hvorfor man må si ja til gruvedumping i Førdefjorden. Respekten for naturen er det imidlertid så som så med. (Firda)

– Personlig sluttet jeg å overnatte ute etter at den mest intense forelskelsen med Sindre avtok noe.
Statsminister Erna Solberg (H) forklarte hvorfor hun ikke ville sove utendørs under åpningen av Friluftslivets år.

– Det er best med kortreist kull.
Øyvind Korsberg (Frp) forklarer hvorfor han vil ha fortsatt kullutvinning på Svalbard. (Dagens Næringsliv)

– Hver dråpe av gifta deres driver mennesker på flukt og skaper mer ekstremvær.
Hallvard Surlien (MDG) til Norsk Olje og Gass på Twitter.

– Vi har ikke flyttet iskanten. Den har flyttet seg selv.
Statsminister Erna Solberg (H) viser hvor tøft det er å stå på for klimaet i en regjering der noen ikke er så opptatt av det. (Fra Arctic Frontiers-konferansen, via NTB)

Sterk tilbakegang for brushanen

Brushanen har hatt en bestandsnedgang på mellom 80 og 90 prosent de siste 20 årene, melder NRK Trøndelag. Bestanden i Trøndelag er trolig nede i 75 par, og fuglen har forsvunnet helt i lavlandet langs Trondheimsfjorden.

– Det er færre brushaner i fjellet også, forteller forsker Rolf Terje Kroglund ved Høgskolen i Nord-Trøndelag til NRK.

Utbygginger i strandsonelokaliteter i Nederland og Norge, samt ørkenspredning i Sahara, anslås som delårsaker til brushanens nedgang.

Brushanen sliter, og har hatt stor bestandsnedgang de siste årene.

FOTO: THOR ØSTBYE

Giftig matemballasje

Da NRK Forbrukerinspektørene testet 30 varianter av matemballasje, fant de fluoreerte stoffer i ti av disse, og miljøgiften PFOA i fire av dem. Norge har et forbud mot PFOA, men dette gjelder ikke matemballasje.

– Det er et stort paradoks at et stoff vi vet er skadelig, og som er forbudt i for eksempel klær, skal være lov i matemballasje. Det er en alvorlig bekymring, sier direktør Randi Flesland i Forbrukerrådet til NRK.

I to av produktene kunne Norsk institutt for vannforskning, som utførte testen for NRK, finne at fluoreerte stoffer hadde smittet over på matvaren. Det gjaldt ost som hadde ligget ved mellomleggspapir fra Grand, samt mikropopkorn fra Rema 1000.

Varmeste år noensinne

2014 ble det varmeste året noensinne. Det slår både NASA (romfartsorganisasjonen) og NOAA (hav- og atmosfæreorganisasjonen) i USA fast. De ti varmeste årene noensinne har alle kommet etter 1997, noe som motbeviser teorien blant enkelte klimaendringsforkettere om at oppvarmingen har tatt pause.

– Mens rangeringen av hvert enkelt år kan bli påvirket av værforhold, vil de langsiktige trendene påvirkes av klimadrivere. Disse domineres nå av menneskeskapte utslipp av drivhusgasser. Dataene viser klart at disse utslippene er ansvarlig for hoveddelen av de gjeldende trendene. Utslippene øker fortsatt, så vi kan forvente flere rekordmålinger i årene som kommer, sa Gavin Schmidt, direktør for NASAs Goddard Institute of Space Studies, på presentasjonen av tallene i New York.

Miljøgifter gir penisnekke

Det er ikke greit å være isbjørn i dag. Smeltende polaris og varmere temperaturer er en ting. En annen ting er miljøgifter som føres med havstrømmene til arktiske strøk. Forskere har nå funnet en sammenheng mellom PCB-innhold i bjørnene og tethet i benstrukturen i isbjørnens penisben. Flere pattedyr har ben i penis, og forskere fra Universitetet i Århus tror isbjørnen vil ha store problemer med paringsakten hvis dette benet knekker. Det melder New Scientist.

Miljøgifter kan svekke isbjørners penisben, viser dansk forskning. Disse isbjørnene gjøgler til fotografen på Nord-austlandet.

FOTO: AMANDA GRAHAM/FLICKR.COM

460 000 dør årlig av dårlig luft i Europa:

– Vi har ikke forstått alvoret

En fersk rapport fra European Environment Agency sannsynliggjør at 1500 nordmenn døde av dårlig luftkvalitet i 2011.

Tekst: OLE GUNNAR ONSØIEN
redaksjonen@naturvernforbundet.no

I rapporten «Air quality in Europe» kommer det fram at anslagsvis 1500 nordmenn døde tidligere enn de ellers ville gjort i 2011, på grunn av luftforurensning av typen PM_{2,5}. Det er partikler som er mindre enn 2,5 mikrometer store. Vedfyring og bilmotorer er hovedkilder til PM_{2,5} i Norge. Til sammenligning døde 168 personer i trafikkuylukker i Norge i 2011.

– POLITISK UVILJE

– Vi aner konturene av en viss politisk uvilje mot å innføre hva man opplever som upopulære nåtiltak for å rette opp i gamle synder. Man sanker ikke stemmer ved å gjøre det dyrere å kjøre den gamle bilen inn til byen. Velgere får ofte pigger når de føler at privatbilismen er under angrep, sier Bo Gleditsch, kommunikasjons-sjef i Norges astma- og allergiforbund.

Trygg Trafikk, som jobber for å få ned antallet skadde i trafikken, har ikke valgt å ta med luftforurensning i sitt arbeid.

Tori Grytli,
Trygg Trafikk

– Det er klart at i ei utvida trafikksikkerhetstenkning kan luftkvalitet være med, men vi har vært mest opptatte av de direkte konsekvensene. Men det er jo et interessant perspektiv det også, konstaterer Tori Grytli i Trygg Trafikk.

Selv om luftkvalitet ikke står på agen-

daen til Trygg Trafikk, har noe av politikken deres de samme konsekvensene.

– Vi er veldig opptatte av at infrastrukturen i tettbygde strøk skal legges til rette, med lavere fartsgrenser og gode kollektivmuligheter, slik at det blir sikkert for barn å vokse opp. Vi argumenterer med sikkerhet, men den samme politikken fører også til at en får bedre luftkvalitet, sier Grytli.

MERKER DET PÅ KROPPEN

– En person med astma merker høye nivåer av luftforurensning på kroppen. Man vil kjenne forverring av sykdommen der og da, og få problemer med pusten, kunne få anfall og trenge økt medisiner, forteller Bo Gleditsch, kommunikasjons-sjef i Astma- og allergiforbundet.

På sikt vil det gjøre behandlingen mindre effektiv, gi redusert livskvalitet og øke sykefraværet ved jobb eller skole.

– Også friske mennesker har økt risiko for å pådra seg kronisk lungesykdom ved høye nivåer av forurensning, forteller han videre.

Gleditsch mener at nasjonen Norge ikke har evnet å ta virkeligheten inn over seg.

– Vi har ikke forstått alvoret. Ingen tenker på dette om våren og sommeren når solen skinner og himmelen er blå. Vinduet der problemstillingen er til å ta og kjenne på er relativt kort, og hukommelsen proporsjonal, sier han.

BØR BLI FORBUDT MED VEDFYRING

Fra 1999 til utgangen av 2014 har Oslo kommune gitt støtte til å skifte ut 8658 vedovner. Moderne vedovner forbren-

ner i laboratorieforsøk opp mot 90 prosent mer effektivt enn ovner produsert før 1990. Likevel mener Cristina Guerreiro ved Norsk Institutt for Luftforskning at det beste hadde vært om forbrenning av fast brensel i sentrum i de største byene hadde vært forbudt.

– Folk flest fyrer ikke perfekt i ovnene sine, slik en gjør i laboratorieforsøk. I virkeligheten er ikke reduksjonen i farlige utslipp så høy som en skulle tro ut fra litteraturen, forteller Guerreiro, som var hovedforfatter for rapporten «Air quality in Europe».

Hun forteller at vedfyring er en dobbelt så stor kilde til PM_{2,5} som trafikk.

– Selv med moderne ovner er utslippsfaktoren for PM_{2,5} veldig høy, så det er ikke noe gunstig form for fyring i tett befolkede områder, fortsetter Guerreiro.

I Irland har det siden 1990-tallet vært forbud i de største byene mot bruk av ved- og kullfyring. Ifølge det irske kommunal- og miljødepartementet har forbudet bare i Dublin ført til 350 færre dødsfall i året. I dag er det forbud i 20 irske byer.

BARN BØR VOKSE OPP UTEN SVEVESTØV

– Vi er usikre på tallgrunnlaget for EEAs undersøkelse, og vil ikke gå god for den. I Norge har vi en del målestasjoner som viser periodevis høye nivåer, men det er fortsatt vanskelig å vite hvor mye luftforurensning befolkningen er utsatt for, sier

Cristina Guerreiro,
Norsk Institutt for
Luftforskning

FOTO: INGAR NESS

Flytta fra forurensinga

Gry Jeanett Henriksen flyttet fra Grünerløkka til Kjelsås da den 11 måneder gamle dattera kom til verden.

Tekst: OLE GUNNAR ONSØIEN
redaksjonen@naturvernforbundet.no

– Vi bodde rett ved riksvei 4 og hadde soveromsvindu rett ut mot veien, forteller mammaen som Natur & Miljø møter utenfor Majorstuen t-banestasjon i Oslo.

Luftmålingsstasjonen på Kirkeveien er en av de stasjonene i Oslo med flest overskridelser av grenseverdiene for luftforurensing. Det er særlig ille for barn og unge, og kan føre til lavere lungekapasitet ved lengre tids eksponering.

– Jeg tenker vel ikke egentlig så mye

over det når jeg er ute og triller vogna, men jeg merker jo forskjell på lufta på de verste dagene der vi bodde før, og på Kjelsås, forteller Henriksen.

Selv er hun oppvokst i ei bygd utenfor Tønsberg, og forteller at foreldrene hennes, som fortsatt bor der, er opptatte av luftkvaliteten.

– Vi går mye tur langs Akerselva, men det er nok ikke luftkvaliteten som bestemmer hvor vi går. Det har mer med hvor det er praktisk å gå med barnevogn, innrømmer Henriksen.

BYGGER BARNEHAGE VED RINGVEIEN

Knappe 150 meter fra Ringveien på Manglerud ligger det som snart blir nye Storgården barnehage. I 2013 ble det be-

stemt at den gamle skulle rives, da bygge- ne ikke holdt god nok teknisk standard.

Allerede i 2003 skrev Dagsavisen en sak om at målestasjonen på Manglerud hadde overskredet grensene for svevestøv 46 ganger det året. Den nye barnehagen plasseres på akkurat samme sted.

I en framdriftsrapport fra Omsorgsbygg Oslo står det om luftkvaliteten i den nye barnehagen: «Det mest virkende tiltak vil selvfølgelig være å stenge ringvei 3, men det går nok (heldigvis eller dessverre) ikke.»

I 2014 hadde målestasjonen på Manglerud 13 døgnoverskridelser av grenseverdiene, mens i 2013 var det 25. Nordstrands Blad skriver at bydelsoverlegen har vurdert at verdiene ligger innenfor Oslo kommunes godkjente krav.

Marit Låg, seniorforsker på Folkehelseinstituttet.

Hun understreker dog at de mer overordna tallene for hele Europa nok vil gi en bedre pekepinn på hvordan situasjonen er. I EEAs rapport framgår det at rundt 460 000 europeere døde tidligere på grunn av luftforurensning av typen PM_{2,5} i 2011.

– Vi er enige i at luftforurensning fører til tidlig død og sykdom, konstaterer seniorforskeren.

Videre forteller hun at barn som vokser opp i svært forurenset område kan få nedsatt lungefunksjonsutvikling. Når det er høyt nok nivå av forurensning vil også friske, voksne mennesker føle effekten av

forurensninga, selv om den bare er forbigående.

– Det lønner seg nok å tenke på hvor mye barnet blir eksponert for svevestøv, og å redusere eksponeringa mest mulig. Ideelt sett bør lufta være ren der en bor, slik at barn skal kunne vokse opp uten helseproblemer, forteller Låg.

Langt års ferd mot klimaavtale

Det var optimisme å spore i FNs klimaforhandlinger i forkant av toppmøtet i Lima i Peru i desember. Men resultatet minner verden om at det ikke er nok at USA og Kina har begynt å snakke sammen.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

11. desember 2015 klokken 18.00 skal verdens klimaavtale være ferdigforhandlet i Paris. Den skal vise vei til hvordan man skal kutte utslippene av klimagasser for å minske klimaendringene, tilpasse sårbare samfunn til de klimaendringene som uansett vil komme, vise hvordan tiltakene skal finansieres og muligens inneholde et system for erstatning for tap og skade som følge av klimaendringer. Alt dette skal, ideelt sett, være utarbeidet på en gjennomsigtig og rettferdig måte, med en byrdefordeling som alle kan akseptere, og med en slik ordlyd og innretning at alle verdens land kan stille seg bak resultatet. Men lite tyder på at det blir slik.

SPRIKENDE OG TANNLØST

Toppmøtet i Lima skulle være første konkrete steg mot en avtale i Paris. Men det er mange og dype uenigheter om hvordan en ny klimaavtale skal se ut. Et langt og sprikende grovkast til 2015-avtalen ble i stor grad liggende, mens det meste av diskusjonene i Lima gikk på hvordan prosessen det neste året skal være. Utformingen av landenes klimamål var en av konfliktpunktene. Disse målene skal meldes inn til FN i løpet av mars i år. De rike landene ønsker at målene skal dreie seg om utslippskutt, mens utviklingslandene også ønsker målsetninger om finansiering, tilpasning og erstatning for klimaendringer.

– Utslippskuttene og andre klimatilstand fra verdens land ligger an til å bli tannløse. Men den globale miljøbevegelsen kommer ikke til å godta knapper og glansbilder fra klimaforenserne. Vi skal

Aksjonister krever forgang i forhandlingene under vinterens klimatoppmøte i Lima. De ble ikke bønnhørt. FOTO: IISD

ta ansvar for å presse fram ambisiøse og rettferdige bidrag til en global avtale, sier Lars Haltbrekken i Naturvernforbundet i en kommentar til forhandlingene.

FRIVILLIG BASERT

Forhandlingsresultatene i Lima viser at en avtale fra Paris-møtet kommer til å være frivillig basert. Landene skal selv

FNs klimasjef Christiana Figueres får et travelt år. I desember skal en verdensomspennende klimaavtale vedtas i Paris. FOTO: IISD

melde inn sine klimamål, og hvordan de tenker å nå dem. Det er ikke avklart hvordan man skal etterprøve at land følger sine mål, men et system med strenge sanksjoner vil føre til at land ikke melder inn slappere, mål. FN skal lage en rapport om de «aggregerte effektene» av utslippsmålene innen 1. november i år,

for å kontrollere om de er ambisiøse nok til å begrense oppvarmingen til 2 grader. Denne blir en del av diskusjonsgrunnlaget i Paris.

STORE KLIMAAKSJONER

Som et vedlegg til vedtakene fra Lima ligger et 37-siders utkast til en klimaavtale. Dette inneholder mange forskjellige alternativer til vedtak på alle de feltene der det er uenigheter. Forhandlerne får sannsynligvis tre møter på seg i løpet av 2015 for å klargjøre denne teksten til Paris-toppmøtet, som starter 1. desember. Det er ventet at Paris-toppmøtet blir et møtepunkt for miljøorganisasjoner, næringsliv, fagforeninger, aktivister og andre som arbeider med klimarelaterte spørsmål. Det er også grunn til å vente store klimaaksjoner. Ved det mislykkede toppmøtet i København i 2009 gikk over 100 000 personer i tog for en sterk klimaavtale, mens mer enn 300 000 personer demonstrerte i New York i september 2014.

Åpner jomfruelig hav for oljeleting

For første gang på 21 år åpnes helt nye områder for oljeleting, i hvert fall hvis Regjeringen får viljen sin i Stortinget. Store områder i Barentshavet åpnes for leteboring. Miljøbevegelsen minner om at store deler av den fossile energien som allerede er funnet må bli liggende i jorda hvis ikke klimaet skal løpe løpsk, og skjønner i hvert fall ikke vitsen med å lete etter olje i de mest sårbare områdene i Arktis. Naturvernforbundet har startet kampanjen «Siste snømann», der de oppfordrer folk til å bygge snømenn som protesterer mot oljeletingen.

– Iskanten er blant de viktigste leveområdene for fiskearter som lodde

og polartorsk. Det viktigste regjeringen kan gjøre for å bevare den enorme produksjonen av næringsstoffer som skjer ved iskanten, og som er svært viktig for livet i disse havområdene, er å redusere utvinningstempoet på norsk sokkel. I stedet legger de opp til tut og kjø i Barentshavet. Regjeringens klimapolitikk fører til at iskanten tilslutt vil forsvinne, som en følge av våre skyhøye utslipp av klimagasser. Når det i tillegg åpnes for oljeboring i sårbare områder som er viktige for blant annet fisk, er det åpenbart at regjeringen velger oljeindustrien framfor fremtiden, sier leder Lars Haltbrekken i Naturvernforbundet.

Mini-nedgang i norske utslipp

De endelige tallene for Norges klimagassutslipp i 2013 viser en nedgang på 0,3 prosent fra 2012. Det er i all hovedsak redusert bruk av fyringsolje og reduserte utslipp fra sjøfart som er årsaken til nedgangen.

Fra 1990 til 2013 har norske klimagassutslipp økt med 3,7 prosent. I nær samme tidsrom (1990-2012) har Sverige redusert sine klimagassutslipp med 20,8 prosent, mens Danmark har redusert sine utslipp med 24,8 prosent, det samme som Tyskland. EU som helhet har redusert sine utslipp med 19,2 prosent, ifølge Eurostat.

Klimakonsert over hele verden

Pharrell Williams er ikke helt «Happy» med framdriften i klimaforhandlingene, og er med på å arrangere en multimedial klimakonsert 18. juni.

FOTO: TOM ØVERLIE, NRK

FOTO: HELGA LERKELUND

Sett av datoen 18. juni. Da arrangeres Live Earth, en serie konserter og klimademonstrasjoner over hele verden. Målet er å inspirere til en ambisiøs klimaavtale i Paris i desember, og hovedarrangementene vil foregå i nettopp Paris og i New York. Initiativtakerne er produsent og medieentreprenør Kevin Wall, politiker og klimakjendis Al Gore og popsUPERstjernen Pharrell Williams.

EU med klimaoffensiv

EU starter en massiv, diplomatisk klimaoffensiv i forkant av toppmøtet i Paris. Den britiske avisen The Guardian har fått se unionens plan, som beskriver aksjoner, kampanjedager og et vedvarende diplomatisk press for å få flest mulig land til å vedta mest mulig ambisiøse klimamål før toppmøtet.

– EU har stor diplomatisk gjennomslagskraft, og vi må bruke denne for å få en ambisiøs dagsorden i Paris. Jeg har oppfordret mine kolleger til å forplikte seg til å løfte klimadiplomati frem mot COP21 i Paris, og at Den europeiske utenriksstjeneste gjør det samme, sier Danmarks utenriksminister Martin Lidegaard.

Kliner til med klare klimakrav

Innen 2030 må Norge kutte sine klimagassutslipp med 80 prosent. Det mener Naturvernforbundet, som stiller meget klare krav til norsk klimainnsats de nærmeste tiårene. Regjeringens klimamål kommer i februar.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet har skjerpet sin klimapolitikk betydelig. Landsstyret i organisasjonen vedtok i vinter at norske, innenlands klimagassutslipp må reduseres med minst 80 prosent innen 2030. I tillegg vedtok de klare krav om at norsk innsats for å få ned klimagassutslipp i andre land skal fortsette, uten at Norge får rettigheter til flere utslipp selv.

– HÅRETE MÅL

– Et kutt på 80 prosent er kanskje et hårete mål politisk sett, men det er ikke teknisk umulig. Vi baserer oss på forskning og prinsippet om rettferdig byrdefordeling. Norske politikere må innse at dagens samfunnsutvikling ikke er bærekraftig. Det er det Naturvernforbundet tar inn over seg med et såpass ambisiøst klimamål, sier Johanne Sæther Houge, som er ansvarlig for internasjonale klimaforhandlinger i Naturvernforbundet.

– Det er et hårete mål, men ikke umulig, sier Johanne Sæther Houge. Hun arbeider med internasjonale klimaforhandlinger i Naturvernforbundet.

FOTO: KRISTIAN S. AAS

NU MODERERTE EGET KRAV

Forbundets vedtak ble fremmet etter forslag fra Natur og Ungdom. Ungdomsorganisasjonen modererte imidlertid sitt klimakrav på organisasjonens landsmøte

Natur og Ungdom fulgte ikke sin voksenorganisasjon, og vedtok på sitt landsmøte et krav om 60 prosent klimakutt innen 2030. Her leder Arnstein Vestre på talerstolen.

FOTO: TONJE SOFIE ERIKSSON/NATUR OG UNGDOM

i januar, og krever nå 60 prosents kutt i norske utslipp innen 2030.

– Dette ble gjort på bakgrunn av Miljødirektoratets rapport, som viser at 43 prosent er det høyest mulig oppnåelige kuttet frem mot 2030. De har imidlertid ikke lagt inn redusert oljeutvinning eller økonomisk omlegging, og fikk dårlig tid til å utarbeide sin rapport. Vi mener 60 prosent kutt er realistisk, sier Arnstein Vestre, leder i Natur og Ungdom.

– Men det betyr at de voksne er mer ambisiøse enn ungdommen, etter forslag fra ungdommen?

– Ja, det betyr nok det, sier Vestre.

UTSLIPPSBUDSJETT OG KVOTEKJØP

Norges klimamål skal presenteres av Regjeringen gjennom en stortingsmelding i februar. Denne var ikke lagt fram da Natur & miljø gikk i trykken.

– Norge skal legge fram en indikativ, betinget utslippsforpliktelse internasjonalt for perioden etter 2020. Dette vil være Norges innspill til utslippsforpliktelse i avtalen som ferdigstilles i desember. Det er klart at forpliktelsen vil bli i form av et utslippsbudsjett over en periode, og at Norge legger opp til fortsatt å kjøpe utslippskvoter internasjonalt for å oppfylle forpliktelsen. Når det gjelder andre ele-

menter i den framtidige klimaavtalen, så som tilpasning og finansiering, vil Norge følge opp dette i klimaforhandlingene, skriver klima- og miljøminister Tine Sundtoft i en e-post til Natur & miljø.

– VIL KUNNE GI KONSEKVENSER

I Miljødirektoratets rapport «Kunnskapsgrunnlag for lavutslippsutvikling» tegnes det opp tre scenarier, med henholdsvis 14, 26 og 43 prosents kutt i utslippene frem mot 2030. Det mest ambisiøse forslaget vil innebære 10 prosent reduksjon i biltrafikken, 40 prosent biodrivstoff i veitransport og 20 prosent i annen transport, elektrifisering av oljeinstallasjoner og tre prosjekter med fangst og lagring av klimagassutslipp fra industrien. De har tatt utgangspunkt i dagens næringsstruktur, og forutsatt økonomisk vekst som i Perspektivmeldingen 2013.

– For å oppnå 80 prosent reduksjon i forhold til 1990-nivået vil det trolig være nødvendig å legge andre forutsetninger til grunn, og/eller det må forutsettes raskere teknologisk utvikling. Vi har ikke grunnlag for å si noe om konsekvensene av et slikt mål, skriver Are Lindegaard, seniorrådgiver i Miljødirektoratet og prosjektleder for rapporten, i en e-post til Natur & miljø.

Jondalstunnelen, som her blir åpnet i 2012, blir en del av den fremtidige hovedvegen mellom Oslo og Bergen hvis Statens Vegvesen får viljen sin. Det kan også komme ei ny bru over fjorden ved tunnelens utløp.
FOTO: STATSMINISTERENS KONTOR

Utløser nye veiutbygginger

I dag går det fem veier mellom Oslo og Bergen. Statens vegvesen anbefaler at man i fremtiden satser på to av dem, fjellovergangene over Hemsedalsfjellet og Haukelifjell, som fremtidige stamveier. Dette vil kunne utløse store utbygginger, spesielt på E134 over Haukelifjell og på strekningen fra Odda til Bergen. Planene skisserer blant annet ny bru over Hardangerfjorden fra Belsnes til

Ljones, for å erstatte ferjeforbindelsen Jondal-Tørvikbygd. Det skisseres også ny veg fra Ljones via Strandebarm og Eikelandso- sen til Nesttun ved Bergen. Det kan også bli omlegging av E134 fra dagens trase gjennom Morgedal til en nordligere linje gjennom Rauland. I forbindelse med veien over Hemsedal foreslås det også bru over Sognefjorden til erstatning for ferjen Mannheller-Fodnes.

Små partikler, stor trussel

Små plastpartikler er en stor trussel mot livet i havet. Plast utgjør ifølge Miljødirektoratet rundt 75 prosent av alt avfall i havet, og all plast fragmenteres over tid til mikroplast. De små partiklene spises av dyreplankton og småfisk, og entrer dermed næringskjeden. Til slutt ender vårt eget plastsøppel på vårt matfat. Det viser rapporten «Kunnskap om marin forsopling i Norge 2014», som nylig ble lagt fram av direktoratet.

– Påvirkningen fra marin forsopling kan være kritisk for arter i en allerede pres- set bestandssituasjon, sier miljødirektør Ellen Hambro.

Mottok underskriftskampanje mot gruvedumping

Den 23. januar mottok klima- og miljøminister Tine Sundtoft en underskriftskampanje signert av 32 norske og utenlandske miljøvernorganisasjoner. Naturvernforbunds leder Lars Haltbrekken overleverte underskriftene sammen med Natur og Ungdom-leder Arnstein Vestre og Martin Norman fra Greenpeace. I underskriftskampanjen oppfordres Sundtoft og kommunal- og fornyingsminister Jan Tore Sanner til å forhindre dumping av 300 millioner tonn giftig gruveavfall i Førdefjorden, og 30 millioner tonn i Repparfjorden.

Miljøvernorganisasjonene trekker fram viktigheten av å verne lokale økosystemer, spesielt siden Norge er en av verdens fremste eksportører av

Natur og Ungdom-leder Arnstein Vestre og Naturvernforbundet-leder Lars Haltbrekken overrekker det internasjonale oppropet til klima- og miljøminister Tine Sundtoft.

FOTO: OLE GUNNAR ONSØIEN

fisk. Dessuten stilles det spørsmål ved om Norge vil være ett av bare fem land i verden som fortsatt dumper gruveavfall i submarine områder.

Klima- og miljøminister Tine Sundtoft ville ikke kommentere saken, utover:

– Saken er til behandling.

Hva er de grø

Miljøbevegelsen raser etter at Regjeringen åpnet nye havområder for oljeleting, for første gang på 21 år. «Regjeringen velger oljeindustrien framfor fremtiden», sier Naturvernforbundets Lars Haltbrekken. Men hva er «fremtiden»?

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

«Frem til 2050 skal vi omstille oss til et lavutslippssamfunn, hvor utslippene av klimagasser ikke er større enn det jordkloden tåler.» Dette er statsminister Erna Solbergs ord fra trontaledebatten i Stortinget i oktober i fjor. Når målet er et lavutslippssamfunn, og vi vet at tre fjerdedeler av de fossile energiresursene vi allerede har funnet må forbli i bakken for å løse klimaproblemet, virker det unektelig rart å åpne nye havområder for oljeleting. Men hva er alternativet for lille, oljeavhengige og søkkrike Norge?

VINDKRAFT OG TRANSPORT

Kampanjen «Broen til framtiden» krever satsing på å opprette 100 000 klimajobber nå. I boka «100 000 klimajobber og grønne arbeidsplasser nå» fra 2013 skis-

FOTO: PETER FISKESTRAND/FICKR.COM

Vindkraft og annen fornybar energi, kollektivtrafikk og annen miljøvennlig transport og mer miljøvennlig skipsfart fremholdes som vekstnæringer frem mot lavutslippssamfunnet.

seres tre typer klimajobber som må til for å få de nødvendige reduksjonene i klimagassutslipp: innen utbygging av fornybar energi, kollektivtransport og energisparing i bygg. Forfatter Andreas Ytterstad skisserer en plan om 50 000 nye arbeidsplasser innen utbygging av vindkraft, og 50 000 arbeidsplasser innen transport.

– Vi arbeider nå med en ny antologi, som skal komme i sommer. Her skriver vi om flere næringer der det kan etableres klimajobber, som fiskeri, jordbruk og byggenæring. Satsingen på klimajobber i

FOTO: SAMFERDSELSFOTO

Kampanje for klimajobber

Fagbevegelse, kirke og miljøbevegelse har gått sammen om å kreve satsing på klimajobber. De forsøker å samle 100 000 underskrifter for satsing på jobber som skal erstatte dagens utslippsintensive arbeidsplasser i oljeindustrien. Vil du signere oppropet, gå inn på nettsiden www.broentilframtiden.com.

nne jobbene?

disse sektorene kommer ikke av seg selv. Men pengene finnes. Staten dekker 78 prosent av letekostnadene i Barentshavet. Frederic Hauge i Bellona skisserer at det kan dreie seg om 190 milliarder kroner. Det er tydelig at regjeringen ikke har noe mot å satse statlige penger på å skape arbeidsplasser. Problemet er at de satser feil, sier Ytterstad, styremedlem i Concerned Scientists Norway.

BATTERITEKNOLOGI

Teknologirådet er et uavhengig, offentlig organ som gir råd til Stortinget og regjeringen om ny teknologi. De har sett på hva en omstilling til et lavutslippssamfunn vil føre med seg.

– Produksjon av ny, fornybar energi i ulike former vil være et viktig bidrag. Det samme vil teknologier for lagring av slik energi, som for eksempel batteriteknologi. Det er også muligheter for nye arbeidsplasser innen produksjon av varer og tjenester som hjelper oss å produsere energi på flere måter enn i dag, sier prosjektleder Jon Fixdal i Teknologirådet.

Han minner om at et grønt skifte vil gjelde for all næringsvirksomhet, og at alle må være bevisst bruk av energieffektive og klimavennlige innsatsfaktorer.

– Det er ikke gitt at en veldig offensiv petroleumsnæring er forenlig med å stimulere omstilling til næringer som ikke er knyttet til denne, sier Fixdal.

HAR TRO PÅ BLÅ SEKTOR

Innovasjon Norges miljøteknologiordning ble opprettet i 2011, og gir støtte til prosjekter som utvikler teknologi som er mer miljøvennlig enn dagens. Spesialrådgiver Bergny Irene Dahl håper de bidrar til å få til en gradvis omlegging

til mer og mer bærekraftige løsninger.

– I dag har vi en sterk oljesektor, og god kompetanse på det maritime. Kyst- og havbaserte næringer og utvikling av bærekraftig oppdrettsnæring og fiskeri blir viktig fremover. Disse næringene har i dag store utfordringer, men de kan og må løses på sikt. Det er jo ikke vits i å erstatte oljenæringen med noe annet som ødelegger, sier Dahl.

Blant prosjektene som har fått støtte fra miljøteknologiprogrammet finner vi taredyrking, utslippsfri behandling for lakselus, produksjon av biodrivstoff og oppdrett i lukkede merder.

– Det er vanskelig å se den ene næringen som skal kunne overta for oljen som motor for den økonomiske utviklingen i Norge. Sannsynligvis må vi diversifisere mer enn i dag, men jeg har tro på «den blå sektoren», som for eksempel kan innbefatte fornybar energi, oppdrett, skipsfart med mindre utslipp, havdyrking og mer, sier Dahl.

Ny støtteordning til «Norges største kraftverk»:

Mangler støtte til energisparing

Det nye Enovatilskuddet, som er en enklere og utvidet støtteordning til alle huseiere som vil effektivisere energisystemet sitt, er en forbedring fra tidligere. Men Naturvernforbundet savner støtte til isolering av vegger og tak og utskifting av vinduer.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Tilskuddsordningen, som er ny i 2015, gir støtte til en rekke energiltak i privatboliger. Ordningen skal stimulere til en mer miljøvennlig energibruk i norske bygg, der sparepotensialet er enormt. Naturvernforbundet har tidligere omtalt mulighetene for energisparing i bygg som «Norges største kraftverk».

– Vi håper at den nye ordningen vil bistå i å sette opp tempoet på utfasing av oljefyring. Klimagevinsten ved slike tiltak kan være stor, og det er viktig at det tilrettelegges for fornybare oppvarmingsløsninger, sier Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet.

– FEIL INNRETNING

Men helt fornøyd er ikke Naturvernforbundet. Enovatilskuddet stimulerer til utfasing av fossil fyring og produksjon av fornybar energi, varmegjenvinning, varmpumper, solfangere og varmestyring. Men det fanger ikke opp de som ønsker å etterisolere huset eller bytte til vinduer som har mindre varmetap.

Naturvernforbundets Dag Arne Høystad har bygd om sin egen bolig, slik at den skal bruke minst mulig energi. Han er spesielt glad for at det nå blir gitt støtte til å gjenvinne varmen i avløpsvann.

– Men det er synd at ikke hele støtteordningen er mer innrettet på passive tiltak som for eksempel isolering, sier Høystad.

– Den mest miljøvennlige energien

FOTO: SISSEL BERTENSEN

Dag Arne Høystad tvinner vannrøret rundt avløpsrøret, for å gjenvinne varmen i avløpsvannet. Nå gir Enova støtte til slike anlegg.

Dette kan du få tilskudd til

Det nye Enovatilskuddet gir private husholdninger støtte til følgende tiltak:

Energirådgivning (5000-7500 kr)

Luft-vann varmepumpe (10 000-20 000 kr)

Væske-vann varmepumpe (20 000-30 000 kr)

Avtrekksvarmepumpe (10 000-20 000 kr)

Fjerning av oljekjel og oljetank (opp til 10 000 kr)

Fjerning av oljekamin og tank (opp til 5000 kr)

Biokjel til vannbåren varme (opp til 10 000 kr)

Bio-ovn med varmekappe (opp til 10 000 kr)

Varmestyringssystem (opp til 4000 kr)

Solfanger (opp til 10 000 kr)

Varmegjenvinning av gråvann (opp til 2500 kr)

Fornybar el-produksjon (opp til 10 000 kr)

I tillegg gis det støtte til helhetlig oppgradering av boligen og energieffektive nybygg. Borettslag og sameier kan ikke benytte seg av det nye tilskuddet, men enkeltbeboere i borettslag og sameier kan.

er den vi ikke bruker. De mest effektive energiltakene handler om å redusere varmetapet og boligens energibehov. Derfor burde passive tiltak som handler om å redusere energiforbruket blitt verdsatt aller høyest av Enova. Dessverre er det ikke slik, sier Haltbrekken.

– OPPSIKTSVEKKENDE

Byggenæringens landsforening (BNL) reagerer også på at tiltak som isolering og reduksjon av varmetap ikke blir gjort støtteberettiget i den nye ordningen. Regjeringen lovte i sin erklæring en ordning med skattefradrag for energisparingstiltak.

– BNL finner det høyst oppsiktsvekkende at til tross for at Enova anbefaler boligeiere å starte med energieffektivisering av bygningskroppen, blir dette ikke tatt med i den nye ordningen, sier Jon Sandnes, talsperson for BNL.

STØTTER LØSNINGER SOM TRENGER PUFF

Enova forklarer at grunnen til at de ikke støtter passive tiltak med den nye ordningen, er at det allerede finnes velfungerende markeder for isolasjon, vinduer og lignende.

– Vi tror kunnskap er viktigere enn penger for å få flere til å etterisolere og tette. Derfor gir vi tilskudd til energirådgiver som kan gi boligeierne gode råd om hvordan de kan gå frem. Om dette gjøres på riktig måte i forbindelse med fasadeoppgradering vil det være et lønnsomt tiltak også uten støtte. For de som ønsker å gjennomføre en ambisiøs oppgradering gir vi fremdeles støtte. Etterisolering og energieffektive vinduer er utbredt i dag og er et marked som fungerer uten tilskudd. Enovas rolle er å gi støtte til gode løsninger som trenger et lite puff for å bli bedre kjent og konkurransedyktige på sikt, sier Evy Aspheim, kommunikasjonsrådgiver i Enova.

La naturen gå i arv!

Naturvernforbundet
100 år
1914-2014

I hundre år har Naturvernforbundet vist at naturvern nytter. Uten din støtte hadde naturen vært fattigere, elvene tørrere, skogene mindre, forurensningen større og løsningene lengre unna.

Som fastgiver bidrar du til langsiktig arbeid for natur og klima.

Send SMS med kodeord
NATURVENN til 2377

Vi sender deg gratis
informasjon i posten.

Foto: Bård Løken, Lofoten

Fyll ut skjema nedenfor for å bli Naturvenn (fast giver)

Riv av, brett og stift sammen og send inn. Porto er allerede betalt.

Jal Jeg vil bli Naturvenn (fast giver):

Fyll ut hvite felter. Vennligst bruk blokkbokstaver.

Mottaker:
Norges Naturvernforbund

Mottakers konto:
7874 05 56025

Belast mitt konto nr:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

KID:
(fylles
ut av
oss)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

☐ Jeg ønsker ikke varsel i forkant av hver betaling.

Jeg ønsker at min konto bli trukket hver måned med:

☐ 125 kr

☐ annet beløp:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Beløpsgrense pr trekk:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Beløpsgrense pr trekk kreves av Finansavtaleloven.
Hvis beløpsgrensen ikke fylles ut, vil den bli satt til
800,- pr trekk. Du vil likevel trekkes som avtalt.

Sted, dato og underskrift

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Kupongen sendes med evarsendingsavtale eller til:
Naturvernforbundet, Mariboesgate 8, 0183 OSLO

Avtale Giro

Personopplysninger

Navn:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Adresse:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Postnr:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sted:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Telefon:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Epost:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Personnummer
11 siffer*:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Naturvernforbundet

*Oppgi personnummer dersom du ønsker skattefradrag for gaver som årlig utgjør mellom 500 og 12000 kr. Vi vil rapportere støtten til Skattedirektoratet. I januar/februar vil du få tilsendt en bekreftelse på innberettet beløp, og beløpet kommer på selvangivelsen.

Ønsker du å etterlate noe for å sikre natur og miljø for framtiden?

Naturvernforbundet
100 år
1914-2014

Familie og venner kommer alltid først når det er snakk om arv. Ved å sette opp et testament kan du enkelt selv bestemme hvordan arv skal fordeles. Du kan også gi en testamentarisk gave til bevaring av natur og miljø for kommende generasjoner.

Ta gjerne kontakt med vår økonomi- og administrasjonssjef Eli Voksø hvis du ønsker en fortrolig og uforpliktende samtale om arv og testament.

Les mer på www.naturvernforbundet.no/testament

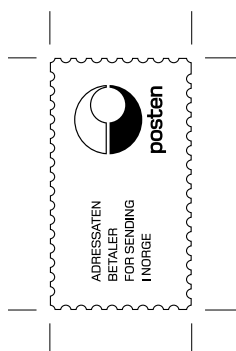
Eli Voksø
Telefon: 911 09 280

ev@naturvernforbundet.no

Foto: Jon Østeng Hov (fjellrø)

Naturvernforbundet vil arbeide for et samfunn der menneskene lever i harmoni med naturen. Dette er et samfunn hvor livsgrunnlaget og livsmangfoldet er sikret for framtidige generasjoner, og hvor naturens egenverdi legges til grunn for arbeidet med å øke menneskers respekt for og kjærlighet til liv og landskap.

Naturvernforbundet
Svarsending 0362
0090 Oslo

Riv av, brett og stift sammen og send inn. Porto er allerede betalt.

FOTO: ANDREW REDING/FICKR

Havelle er valgt som årets fugl av Norsk Ornitologisk Forening.

Årets fugl i hardt vær

Haveller som overvintrer i Norge har minket med 59 prosent siden 1980. Nå skal årets fugl kartlegges av fugleinteresserte landet rundt.

Tekst: OLE GUNNAR ONSØIEN
redaksjonen@naturvernforbundet.no

«Fjellanda» havelle, er sammen med bergand, svartand og sjøorre en av artene som gjerne hekker på fjellet i Norge. I Finnmark finner man den om våren på vidda, mens lenger sør i Nord-Norge hekker den ved kystnære fjellvann. I Sør-Norge hekker havella helst på fjellet.

I 1994 ble hekkebestanden grovt anslått til å være mellom 5000 og 10 000 par, ifølge Birdlife International.

– Vi vet ikke om den norske hekkebestanden har gått tilbake, men det er mye som tyder på det, forteller Paul Shimmings, førstekonsulent i Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

FÆRRE OVERVINTRER

Overvåkingsprosjektet SEAPOP, i regi av Norsk institutt for naturforskning, viser en tilbakegang i antall overvintrende ha-

veller på hele 59 prosent mellom 1980 og 2011.

– Vi mener det kan være mellom tre og syv tusen havelle-par i Norge, men vi har ingen gode opplysninger som kan bekrefte dette. Det er dog ingen ting som antyder noe annet enn at bestanden har gått ned siden 1980, sier Shimmings.

Det er mange årsaker til at bestanden går ned. Ifølge NOF er menneskelige forstyrrelser, bifangst i fiskegarn og habitatendringer noen av dem.

– Når fisk blir satt ut i fiskevann på fjellet konkurrerer fisken om de samme ressursene som havella, som gjør at det blir mindre mat for fuglen, forteller Shimmings.

Oljeforurensning og annen forurensning i marine områder påvirker også havella.

– Det har ikke vært så mange ny-lige problemer med oljesøl i Norge, men i Østersjøen er havella den arten det er mest vanlig å finne i oljesøl, forteller han.

ALLE KAN BIDRA

Ved å kåre havella til årets fugl 2015 håper NOF å få inn registreringer av observasjoner av fuglen.

– Havella er en lettgjennkjennelig art, som både medlemmer av NOF og andre interesserte kan holde øynene etter. Folk kan bidra med å notere det de ser når de er ute i naturen. På den måten kan de gjøre noe nyttig samtidig som de drikker bålcaffe, eller er på fisketur, sier Shimmings.

NOF er spesielt interesserte i registreringer i hekkeområder for å dokumentere dagens utbredelse. For å forstå hvorfor arten er i nedgang, er det viktig å få på plass målinger av både dødelighet og produksjon.

■ *Funn kan rapporteres inn på artsobservasjoner.no.*

1906 rovdyr drept på ti år

De siste ti årene er 1906 store rovdyr drept i Norge. Ni av ti er drept i tillatt jakt. I fjor ble rekordmange ulver felt.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

De siste ti årene er det drept 85 ulver, 108 bjørner, 712 jerver og 1001 gauper. Nesten 90 prosent av dem er felt i lovlig jakt.

UTRYDDELSESPOLITIKK

Man må helt tilbake til tiden rundt første verdenskrig for å finne en periode da det ble drept flere store rovdyr i Norge. Rovdyrene hadde da blitt utsatt for en langvarig utryddelsespolitikk, og det ble utbetalt skuddpremier. I mange tiår hadde folk fått godt betalt når de leverte inn døde jerver, ulver, bjørner og gauper. Nå er rovdyrene beskyttet både av internasjonale konvensjoner og vårt eget lovverk. Utryddelsespolitikken er byttet ut med vern, fredning og rødliste.

REKORDFELLING

Men beskyttelsen er ikke bedre enn at det ble drept seksten ulver i fjor. Det er to flere enn året før. Man må tilbake til 1949 for å finne et år da flere ulver ble drept i Norge. Det ble videre drept 61 jerver, 82 gauper og 11 bjørner i 2014. For gaupe og jerv har tallene vært nedadgående siden rekordårene 2010, da 154 gauper ble drept, og 2012, da 116 jerver ble drept. Trenden henger sammen med nedgang i bestanden. For bjørn har tallene variert fra 5 til 18 drepte dyr årlig de siste ti årene. Ulve- og bjørnebestandene har vært svakt oppadgående de siste årene.

16 ulver ble drept i fjor. Man må tilbake til 1949 for å finne et år da flere ulver ble drept i Norge. FOTO: BYSHNEV/ISTOCKPHOTO

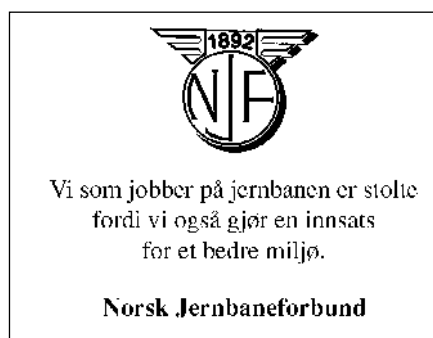
– Vi behandler rovdyra som om vi har uante mengder av dem. En skulle ikke tro at de er truet av utryddelse når en ser

hvor mange det gis tillatelse til å skyte, sier Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet, i en kommentar til tallene.

Antall store rovdyr drept årlig i perioden 2005 til 2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2005-14
Ulv	10	1	6	4	6	9	9	10	14	16	85
Jerv	45	59	57	73	65	71	79	116	86	61	712
Gaupe	55	67	79	111	125	154	148	91	89	82	1001
Bjørn	6	5	12	12	18	10	15	14	5	11	108
Totalt	116	132	154	200	214	244	251	231	194	170	1906

KILDE: ROVBASEN

I korthet

Kjempeutslipp fra Ormen Lange

Utslippene fra Ormen Lange-anlegget på Gossen i Romsdal er langt høyere enn driftsselskapet Norske Shell har tillatelse til. Det skriver Adresseavisen. Hvert år siden 2008 har anlegget sluppet ut opptil ni ganger mer metan enn tillatelsen sier, og 3-4 ganger mer VOC og NOx. Miljødirektoratet har vært klar over overskridelsene hele veien, men har ikke grepet inn, ifølge avisen.

– Vi må erkjenne at vi burde gjort det, sier seksjonssjef Hanne Marie Øren til Adresseavisen.

– Spørsmålet det er naturlig å reise, er om vi kan stole på at direktoratet håndhever regelverket i andre sammenhenger, sier rådgiver Silje Lundberg i Bellona.

Oljefritt på Mannsverk

Borettslaget Mannsverk på Landås i Bergen er byens største, med 588 leiligheter. Nå har de byttet ut olje- og gassfyring med fjernvarme, ifølge VVS-Aktuelt. Dette vil redusere utslippene tilsvarende 1500 tunge kjøretøyer på tomgang.

Snart vil slike tog kjøre Oslo-Stockholm på 4,5 time.

FOTO: ANDREAS RAVN MÖLLER/Flickr.COM

Fart på Stockholmstoget

Fra august blir det fart på toget mellom Oslo og Stockholm. Antall direkteavganger økes fra to til tre daglig, og reisetiden reduseres med opp til én og en halv time. Forretningsreisende oslofolk vil kunne være i Stockholm sentrum før klokken 11, etter avreise samme morgen med tog. Med retur klokken 15.50 er de hjemme igjen i god tid før Dagsrevyen 21. Det er ekspressstog av typen X2000 som skal trafikkere strekningen, og de svenske statsbanene SJ står for trafikken og billettsalget. Et lignende opplegg ble forsøkt i 2003-2004, men da av Linx, et uavhengig søsterselskap av NSB og SJ. Det endte med nedleggelse etter ett og et halvt år.

Bytt ut kvernet kjøtt med soya

- selv barna vil elske det!

Kjøp produktet på Meny, Spar, Eurospar, Joker og Rema 1000

Bli inspirert av oppskrifter på www.soy4you.no

Enkelt

- Klar til bruk på 3-5 min
- Bruk Soy4You i stedet for kvernet kjøtt i dine favorittretter.
- Krever ikke å stå kjølt

Bærekraftig

- 30-50 ganger mer protein på samme dyrkingsareal
- 20% mindre vannforbruk
- 10 ganger mindre CO2-utslipp

Næringsrikt

- 100% naturlig
- 65% protein
- 20% kostfiber
- Max 1% fett

Distribueres av Brynildsen AS, www.brynildsen.no, e-post: office@brynildsen.no, tlf: 55 92 25 80

Miljøvern i krigstid

Hvordan jobber du med miljøvern når landet ditt balanserer på grensen til krig med Russland? Jo, du avslører korrupsjon og ruller ut en stor energisparekampanje!

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

– Vi forsøker å arbeide som normalt. Noen ganger er det vanskelig av personlige grunner. Du kan ikke konsentrere deg om jobben når folk dør for landet ditt, men det har også inspirert meg til å jobbe hardere, sier Maria Storchilo, i miljøorganisasjonen National Ecological Centre of Ukraine (NECU), som har samarbeidet med Naturvernforbundet i mange år.

REVOLUSJON OG KRIG

Da vi først møtte Storchilo ante hun ikke hva som var i ferd med å skje i hjemlandet. Det var i november i 2013, og Maria deltok på klimatoppmøtet i Warszawa.

– Vi er her på grunn av mangelen på ukrainsk klimapolitikk, fortalte hun.

I hjemlandet trakk folk ut i Kievs gater for å protestere mot regimet til den russiskvennlige presidenten Viktor Janukovitsj. Utover vinteren vokste protestene til en revolusjon. Det var blodige opptøyer, og røyken fra brennende dekk hang svart og tung over Maidanplassen i Kiev. Mange mennesker mistet livet. Men dette var bare starten. Den 22. februar ble Janukovitsj avsatt. En drøy uke senere dukket russiske soldater opp i gatene på Krim. Før måneden var omme hadde Russland annektert halvøya. Øst i Ukraina, i kullregionen Donbass rundt byene Donetsk og Luhansk, økte urolighetene. Russiske separatister tok til våpen for å løsrive seg fra det nye regimet i Kiev. I løpet av det siste året har over fem tusen mennesker dodd. En halv million mennesker har flyktet fra kamphandlingene.

UTSLIPPENE ØKER

Men Storchilo vet ikke noe av dette i no-

vember 2013, der hun sitter i et møterom i Warszawa sammen med miljøvernere fra Russland og Hviterussland. De diskuterer hvordan de skal påvirke sine land til å gjøre en større innsats for verdens klima. Ukraina har ingen planer om å

Miljø er ikke prioritert, på grunn av krigen

ges flere kullkraftverk, og utvinningen av kull skal økes fordi landet ønsker å gjøre seg mindre avhengig av russisk gass. Det har aldri vært enkelt å jobbe med miljø i Ukraina, og det har ikke blitt lettere, forteller Storchilo ett år etter at vi møtte henne i Warszawa.

– Det har blitt vanskeligere å jobbe med regjeringen om miljøsaker i løpet av de siste månedene. Miljø er ikke prioritert, på grunn av krigen. Noen av våre kollegaer som bor og arbeider i Donetsk og Luhansk er direkte berørt av kamphandlingene øst i landet. De har forlatt sine hjem og flyttet til andre byer. Men ellers har vi fortsatt vårt arbeid. Krigen har ikke påvirket oss så mye, forteller Storchilo.

ENERGYEVOLUTION

– En god ting har kommet ut av krisen. Den har økt forståelsen for at energieffektivisering kan bidra til å gjøre Ukraina mindre avhengig av Russland, forteller Storchilo.

I samarbeid med Naturvernforbundet har NECU lansert energisparekampanjen

kutte sine klimagassutslipp. Snarere tvert imot. I perioden frem mot 2030 skal det byg-

«EnergyEvolutionUA». Den er inspirert av Naturvernforbundets kampanje «Norges største kraftverk», som nå er lansert i egne nasjonale utgaver i flere land.

– Ukraina har et stort potensiale for energieffektivisering. Ved hjelp av frivillige har vi laget en kampanje som vi nå sprer på Facebook. Der har vi tips til energibruk og sparing. Kjendiser har støttet oss, vi har fått vi dekning på TV-kanaler, arrangert konkurranser og hatt utstillinger i Kievs hovedgater, forteller Storchilo.

– Ønsket om å gjøre seg uavhengige av russisk gass, økte kommunale avgifter, problemer med varmtvann og oppvarming om vinteren har fått folk til å tenke på isolering og effektiv bruk av energi og vann, forteller hun.

AVDEKKET KORRUPSJON

NECU har også avdekket grov korrupsjon i det statlige miljøinvesteringsbyrået. Det var ansvarlig for å utarbeide Ukrainas klimapolitikk og disponerte pengene som Ukraina fikk fra salg av klimavoter under Kyotoavtalen. Kvoter tilsvarende utslipp på 47 millioner tonn CO₂ ble solgt til Japan og Spania. For pengene skulle Ukraina gjennomføre prosjekter for å redusere egne utslipp. Det har i liten grad skjedd. NECU har avslørt at prosjektene har gitt svært lave utslippskutt, og av de 470 millionene euro landet har mottatt, er det ikke gjort rede for hele 120 millioner euro, ifølge en rapport fra NECU.

Som en følge av avsløringene ble byrået lagt ned og flere av toppfolkene er nå under etterforskning for korrupsjon.

– Nå er hele ansvaret for klimapolitikken lagt til miljøvernministeren. Dette er positivt, håper vi, sier Storchilo.

Maria Storchilo fra miljøorganisasjonen National Ecological Centre of Ukraine (NECU). Her i Warszawa under klimatoppmøtet i 2013.
FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

SAMARBEIDET MED NNV

Naturvernforbundet har jobbet i Ukraina i mange år. Forbundet vil styrke ukrainske miljøorganisasjoner for å fremme bærekraftig energipolitikk og økt utdanning

innen energi- og klimaspørsmål. Aktivitetene omfatter miljøundervisning i skole- ne, ny energistrategi og markedsføring av tiltak for økt energieffektivitet.

– Samarbeidet med Naturvernforbun-

det er viktig for oss. Vi har ikke nok kapasitet til å lage materiell, aktiviteter og informasjon. For oss er dette en veldig fin måte å dele erfaringer og kommunisere på, sier Storchilo.

HOVEDVINNER:

Atle Helland: FULL FRES

David Wrangborg: POLARNATTEN GLEDER

Oscar Lilleås: MANUELT ISBOBLEBAD

Reidar Berg: FØRSTEMANN UTI

Anne Vognild Einum: SÅ SVAL EIN DREKK

Bli med i foto- konkurransen!

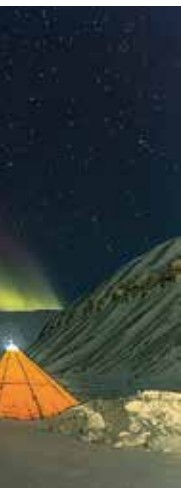
NESTE TEMA: PÅ FUGLEBRETTET

På grunn av få innsendte bilder forlenger vi innsendingsfristen til fotokonkurransen «På fuglebrettet» til 6. mars. Samtidig byr vi på et lite tilbakeblikk på vinnerne av fjorårets jubileumsfotokonkurranse.

Alle premierte får et gavekort fra Naturvernforbundets butikk på 200 kroner. Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.

SLIK KAN DU DELTA:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvernforbundet.no.
- Hvis størrelsen på den samlede e-posten overstiger 10 mb kan det være at den ikke kommer frem. Del gjerne opp forsendelsen i flere e-poster.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.
- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildene må være oss i hende innen 6. mars 2015.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder sendt på e-post.

Jørgen Skaug: SKITUR I BLÅTIMEN

Lise Sundberg: LIGHTNING

Rita M. Jensen: UTEN TITTEL

Endre M. Lidal: MATAR FUGLANE

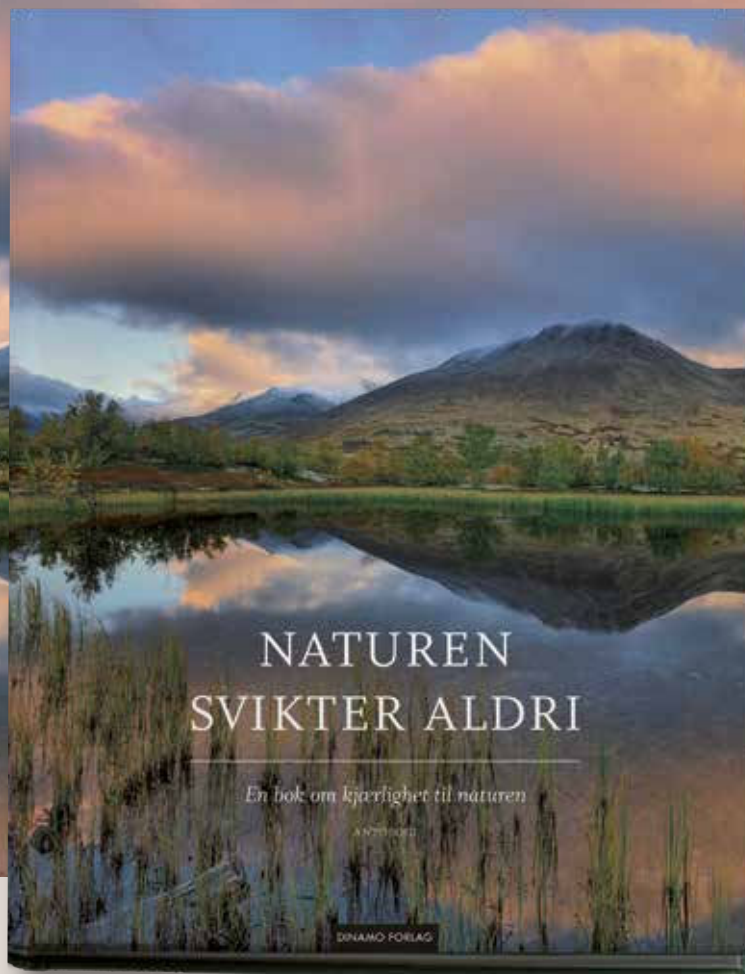
Torgeir Strandhagen:
KJØSTERUDJUBEL

Pernille Nygård:
EN LITEN SPIRE BLANT
FALNE LØV

David Wrangborg: HØSTVY

Sagt:

- «Sterke og levende skildringer om mennesket i dialog med naturen. Nært. Og det funker.»
- «Byr på penner av klasse, spreke illustrasjoner og poetiske tankesprang.»
- «Naturvernforbundets jubileumsbok (..) skyter blink»

Tine Andrea Prøitz,
Nettmagasinet Harvest

- «Dinamo forlag ønsket å lage bok til hundreårsjubileet vårt, i tett samarbeid med oss. Ambisjonen var å lage den vakreste boka de noen gang hadde laget, som en hyllest til arbeidet med å ta vare på det viktigste vi har, vår unike naturarv, som samtidig er livsgrunnlaget vårt. En slik bok er det blitt.»

Maren Esmark,
generalsekretær i Naturvernforbundet

- «Jeg ble rørt da jeg åpnet boka.»

Lars Haltbrekken,
leder i Naturvernforbundet

Jubileumsboka i nytt opplag!

Naturvernforbundets jubileumsbok er historien om da Naturvernforbundet gikk til kulturen for å forklare naturen. Det er blitt en bok der noen av Norges fremste forfattere møter noen av de beste naturfotografene i fortettet samspill. Medlemmer kan bestille boka til svært gunstig pris.

Hundreårsmøtet

Vi ble kjent med Erik Sture Larre våren 2014, det året både han og Naturvernforbundet fylte ett hundre år. Det ble også det året han gikk bort. Men før han døde, fortalte han oss sin helt utrolige historie om hvordan han i mai 1945 kom ut av Gestapos torturkamre - som nydedikert naturverner. Deretter fulgte 70 like dedikerte år. Den nå lovfestede Markagrensen rundt Osloomarka står igjen som ett mektig monument over noe av det han fikk til. Larre sviktet aldri naturen. Mer om det i boka's åpningskapittel.

Andre bidragsytere

Tekst og bilder:

Roy Jacobsen, Baard Løken, Cecilie Skog, Per Pettersen, Ingrid Harboe, Lars Saabye Christensen, Johan Brun, Marit Opeide, Niels Chr. Geelmuyden, Hege Siri, Harald Sverdrup, Nils-Aslak Valkeapää, Jørn Bøhmer Olsen, Orsolya Haarberg, Arnt Kvinnesland med flere.

Naturvernforbundets medlemmer kan kjøpe boka her:
naturvernbutikken.no,
for kr 198,- + frakt.

Bokhandelspris: kr 398,-

Anmelder kommune, Allskog og Statskog

I konfliktens kjerne står tiurleik, gammelskog og nye skogsveier. Naturvernforbundet i Rana og omegn er ikke redde for å gå til kamp.

Tekst: OLE GUNNAR ONSØIEN
redaksjonen@naturvernforbundet.no

– Vi merker at vi er små, og de er store, konstaterer Tage Vedal.

Han er nestleder i Naturvernforbundet i Rana og omegn, og er lokalkjent i området i Bjerkamarka i Hemnes kommune, hvor Allskog etter planen skal ta ut skog.

Den 21. mai 2014 sendte Allskog søknad til Hemnes kommune om å få bygge tre skogsveier i Bjerkamarka, på vegne av grunneier Statsskog. I området er den

største tiurleiken i Hemnes kommune. Før søknaden var ferdigbehandla, ferdigstilte Allskog to av veiene.

– Hemnes kommune omdefinerte senere de to veiene til midlertidige tiltak. Nederste grense for det er 50 meter. Den ene veien er minst 90 meter lang, så det er umulig å klassifisere den som et midlertidig tiltak, sier Vedal.

IKKE SENDT PÅ HØRING

– Fylkesmannen, som var eneste høringsinstans, uttalte i sitt høringsvar at de to veiene som ligger lengst vest i området befinner seg innenfor et område registrert i Naturbase som spill/parringsområde for storfugl, skriver Naturvernforbundet i Rana og omegn i sin anmeldelse av Hemnes kommune. Videre står det at saken ikke ble sendt på høring til Naturvernfor-

bundet eller andre som kunne tenkes å ha relevant informasjon om naturverdiene i området.

Rana-naturvernerne mener kommunen har brutt forvaltningsloven, plan- og bygningsloven, og har opptrådt i strid med naturmangfoldsloven. Allskog og Statskog blir anmeldt for å ha bygd vei uten tillatelse fra kommunen.

Midt oppe i denne saken har Naturvernforbundet i Rana og omegn, i et åpent brev i lokalavisa, konfrontert Statsskog med planer om å drive ut skog i Dunderlandsdalen i Rana kommune. I området finnes det biologiske kvaliteter som i fugutredninger er klassifisert som verneverdige, blant andre en av de største tiurleikene i kommunen. Statsskog bekrefter planene i samme lokalavis.

HAVET – en stor og gåtefull verden

Vårt lille land har enorme havområder, og under de vidstrakte flatene fins det en hel verden å utforske. Jo mer vi vet om havet, jo bedre kan vi ta vare på det.

Vi trenger stadig nye forskere – nye biologer, fysikere, kjemikere og matematikere – som kan bidra til å sikre oss rike og rene hav.

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
INSTITUTE OF MARINE RESEARCH

www.imr.no

Surfet på grønn bølge

Det var da Naturvernforbundet surfet på en kraftig miljøbølge, hadde sin egen kjendis, fikk vernet en drøss med elver – og gjorde statsminister Gro Harlem Brundtland (Ap) sint.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

På begynnelsen av 1990-tallet fosset Naturvernforbundet frem med rekordmange lokallag og et medlemstall man bare kan drømme om i dag. Flere nye miljøorganisasjoner ble startet, 176 vassdrag ble vernet og gamle skoger ble reddet. Pilene og grafene pekte oppover. Nedturen skulle komme, men det var først mange år senere.

– Naturvernforbundet hadde vel en

slags glansperiode da, sier Dag Hareide, som var generalsekretær fra 1990 til 1995.

FOLK BLE REDDE

Det startet på slutten av 1980-tallet. Japetiden var over, og radioaktiv nedbør fra atomulykken i Tsjernobyl regnet ned over skoger og fjell. Det var da nordmenn lærte et nytt ord, becquerel, og at det var altfor mye av det i kjøttet fra sau og rein. I Skagerrak var det en voldsom algeoppblomstring, og det ble gravd opp gifttoner og avdekket forurensning fra kloakk

og industri. Og over det hele var ozonlaget i ferd med å brytes ned. Er det rart folk ble redde?

– Folk ble mye mer bevisst på miljøproblemene, forteller Erik Solheim, som var leder i Naturvernforbundet fra 1987 til 1989.

– Miljøproblemene kom nærmere og artet seg mer faretruende enn tidligere. De kom mer inn i hverdagen. I Naturvernforbundet grodde det frem en mangfoldig aktivitet i lokallagene. Folk ble opptatt av hva de selv kunne gjøre, forteller Solheim.

Etter en langvarig strid ble Gaula i Sogn og Fjordane vernet i 1993 sammen med 130 andre vassdrag i verneplan IV, en av Naturvernforbundets største seiere gjennom tidene.

FOTO: BÅRD LØKEN / NN / SAMFOTO

Den 18. februar 2014 fylte Norges Naturvernforbund 100 år. Vi tar for oss ti år i hvert nummer og forteller deg historier fra forbundets kamp for natur og miljø.

ORGANISASJON

Fylkeslag: Alle fylker + Svalbard

Lokallag: 103 i 1985, 165 i 1990

1987: Naturvernforbundets Barentshavkontor etableres

1989: Oppretter Blekkulfs Venner, nå Miljøagentene

1991: Oppretter Miljøheimevernet, senere kalt Grønn hverdag

1994: Medlem av Friends of the Earth International.

LEDERE

1984-1987: Lektor Honoria Hamre, 1987-1989: Lektor Erik Solheim, 1989: Eirik Werner (fungerende), 1989-1991: Advokat Ragnar Vik, 1991-1993: Arild Ådnem, 1993-1995: Stein Malkenes

GENERALSEKRETÆRER

1980-1987: Torbjørn Paule, 1987: Rolf Sørli, 1987-1988: Thor Midteng (fungerende)

1988-1990: Jørn Siljeholm

1990-1995: Dag Hareide

1994: Helene Bank (fungerende)

ÆRESMEDLEMMER

1993: Magne Midttun

VIKTIGE SAKER

- Skogvern og vassdragsvern
- Forurensning og miljøgifter
- Sur nedbør
- Fiskeri og forvaltning
- Internasjonalt arbeid

STORE SEIERE

■ **Områdevern:** Reisa nasjonalpark (1986), Trollheimen landskapsvernområde (1987), Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark (1989), vern av 250 km² produktiv barskog (1990), Jostedalsbreen nasjonalpark (1991)

■ **Verneplan III** (1986); varig vern av 46 vassdrag, Verneplan IV (1993); varig vern av 130 vassdrag

KILDER: INTERVJUER MED DAG HAREIDE (2015), ERIK SOLHEIM (2015), MILEPÅLER I NATURVERNFORBUNDETS HISTORIE, NATURVERNFORBUNDETS ÅRSRAPPORTER 1985-95 OG NORSK NATUR/NATUR & MILJØ 1985-95.

VERNET HUNDREVIS AV ELVER

I 1985 hadde Naturvernforbundet cirka 100 lokallag. I 1990 var tallet vokst til 165, som er rekord i forbundets historie.

– Det var ikke Naturvernforbundet som skapte miljøbølgen, men forbundet klarte å utnytte den. Og folk så at det nytet. Utslippene gikk bratt nedover. Elvene ble renere, og trusselen mot ozonlaget ble avverget. I tillegg innkasserte vi store seiere innen vern av skog og vassdrag. Vi oppnådde mye på den tiden, sier Solheim.

Du synes kanskje at «verneplan III»

og «verneplan IV» høres kjedelig ut. Men blant ildsjelene i Naturvernforbundet vil de alltid stå i et gyllent lys. Bak dem ligger det utallige møter, metervis med høringsplaner og årtier med nitid arbeid. Slikt arbeid som ikke gir kjappe resultater eller oppslag i VG, men du verden hvilke resultater det gir på sikt! 46 vassdrag ble varig vernet i verneplan III, og ytterligere 130 i verneplan IV i 1993. I alt 400 vassdrag er i dag sikret for fremtidige generasjoner. Det er langt fra kjedelig.

– Dette er en av de store tingene vi har oppnådd. En formidabel seier. Slik hadde

det aldri vært uten Naturvernforbundets innsats, sier Solheim.

BLE MILJØKJENDIS

Da Dag Hareide overtok som generalsekretær i 1990, visste han ikke helt hva han gikk til. At stillingen skulle åpne dørene inn til maktelite, direktørkontorer og styrerom, og at den skulle gjøre ham til miljøkjendis, ante han lite om.

– Det var noe nytt at noen av oss ledere i miljøbevegelsen ble A- og B-kjendiser, inkludert oppslag i Se og Hør. Det var nyttig for sakene, men man ble noe selv-

Dag Hareide var generalsekretær i Naturvernforbundet fra 1990 til 1995, en tid han omtaler som en glansperiode i forbundets historie.
FOTO: BÅRD LØKEN

Radioaktivt nedfall fra atomkraftverket i Tsjernobyl bidro til å skape en miljøbølge i Norge.
FOTO: SERGEYUSSR/ISTOCKPHOTO

opptatt, og miljøbevegelsens umodenhet ble nok blottlagt. Men det gikk over. Nå lever jeg et annet liv, forteller Hareide.

Natur & miljø møter ham i et lite møterom på Miljøhuset i Oslo. For ham vil de fem årene som generalsekretær bli stående som noe helt spesielt, en slags unnatakstilstand.

– Jeg fikk reise over hele Norge og møte lokale ildsjeler. Det kunne dreie seg om ei elv, lokale søppelplasser eller å starte et nytt lokallag. Det var så mye engasjement, så mange spennende mennesker. Det var rett og slett vidunderlig, sier Hareide.

ÅPNE DØRER

Hareide fikk også møte sentrale ildsjeler.

– Vi fikk tilgang til hele maktapparatet. Jeg kunne gå inn til Statoil-sjefen, jeg talte på toppmøtene til oljebransjen, NHO og fagbevegelsen. Og jeg satt i bærekraftutvalget sammen med statsministeren, tre statsråder og andre samfunnstopper. Det forteller litt om hvilken posisjon vi hadde. Det var en periode da Naturvernforbundet naturlig representerte hele miljøbevegelsen, forteller Hareide.

GJORDE GRO SINT

I begynnelsen hadde Hareide et godt forhold til statsminister Gro Harlem Brundtland (Ap). Det varte ikke så lenge.

– Hun er fortsatt sint på miljøbevegelsen, fordi hun opplever at vi drev en kampanje mot henne. Det er delvis riktig. Men saken er at vi var veldig skuffet. Vi hadde forventet mer av henne. I en del nøkkelsaker hadde vi vunnet hvis hun hadde ment noe annet. Skogvern, for eksempel, sier Hareide.

Striden mellom statsministeren og miljøbevegelsen fikk mye oppmerksomhet, og Hareide brukte ikke silkehansker. I en spørreundersøkelse om miljø skåret Arbeiderpartiet dårligst av alle. Det falt Brundtland tungt for brystet.

– Det var alvorlig for henne, og hun ga Naturvernforbundet og meg mye av skylda. Hun skriver om dette i selvbiografien sin. Nå tenker jeg at vi burde vært mer samarbeidsorientert, sier Hareide.

TRESKALLEPRISEN

På begynnelsen av 1990-tallet raste kampen om de gamle og artsrike skogene våre. På den tiden var knapt noe vernet. Naturvernforbundet hadde presset på i mange år, og det ble laget midlertidige verneplaner for å sikre det mest verdifulle, det umistelige.

– Problemet var imidlertid at skogeiere nærmest brukte dem som hogstplaner, for å få hogd skogene før de ble vernet, forteller Hareide, som selv var med å ak-

sjonere mot en hogst i Buskerud.

– Hogsten ble stoppet ved at vi stilte oss mellom hogstmaskinene og trærne. Formelt var det sivil ulydighet, men lensmannen gikk med på å vente til vi fikk gjennom midlertidig vern, forteller Hareide.

Han tok med seg en stubbe fra hogstfeltet og dro inn til SAS-hotellet, hvor skogbransjen hadde en samling.

– Der gikk jeg på talerstolen og delte ut stubben som «treskalleprisen» til Drammensdistriktets skogeierforening. Det beste var at Skogeierforbundet ikke kunne gjøre annet enn å støtte oss, for hogsten var jo ulovlig, forteller Hareide.

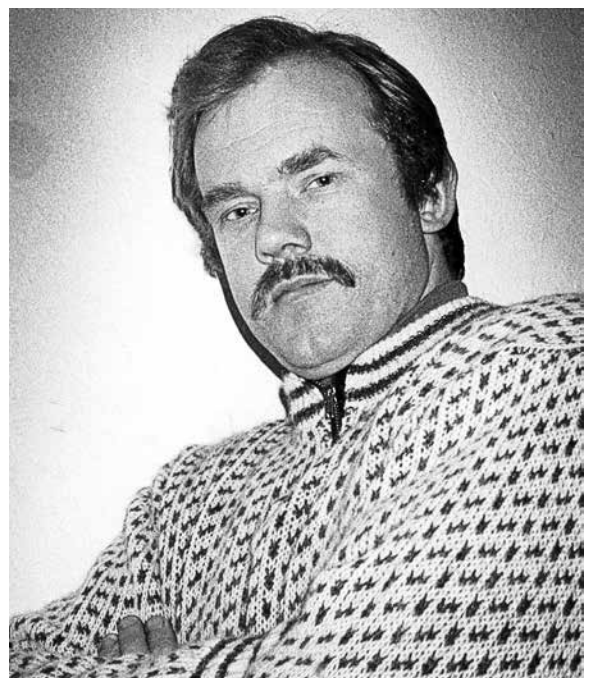
NYE ORGANISASJONER

Han jobber nå som spesialrådgiver i Regnskogfondet og er på en måte tilbake der han startet. Naturvernforbundet var med og startet Regnskogfondet i 1989, og som generalsekretær satt Hareide som styreleder den første tiden. Men det var ikke bare regnskogen som fikk sin egen organisasjon på denne tiden. Samme år ble Blekkulfs miljøklubb startet, og med det fikk barna et eget talerør, nå bedre kjent som Miljøagentene. I 1991 tok Hareide initiativ til Miljøheimevernet, som skulle jobbe med forbrukerrettet miljøvern. Organisasjonen skiftet siden navn til Grønn Hverdag.

Et overveldende flertall stemte for eksklusjon av Kurt Oddekalv på landsmøtet i 1993.

FOTO: NATURVERNFORBUNDETS ARKIV

Kurt Oddekalv ville bygge en hær av miljøkrigere i Naturvernforbundet i Hordaland.

FOTO: NATURVERNFORBUNDETS ARKIV

OVER 100 000 DELTAGERE

– Det var et skup. Vi gikk til miljø- og forbruksministeren og ba om to millioner kroner. Hadde vi bedt om 200 000, ville vi ikke fått noe. Men fordi vi gjorde det stort, greide vi å reise Miljøheimevernet til en sterk organisasjon. I løpet av noen år fikk vi over 100 000 deltagere, som forpliktet seg til å endre sine forbruksvaner, forteller Hareide.

Grønn Hverdag har slitt med økonomien de siste årene, og i fjor ble organisasjonen slått konkurs. Boet ble kjøpt av Naturvernforbundet og Framtiden i våre hender.

– I ettertid kan man spørre om det var lurt å skille forbruksarbeidet ut i en egen organisasjon. I Sverige har Naturskyddsföreningen bygget opp sin aktivitet rundt forbruk med stort hell. Jeg er åpen for at det var et feiltrekk. Men nå ligger det en stor mulighet for Naturvernforbundet å satse mer på forbruksarbeid igjen, sier Hareide.

MÅTTE EKSKLUDERE ODDEKALV

Hadde det ikke vært for striden med Kurt Oddekalv, ville Hareides beretning om sine fem år som generalsekretær vært en eneste lang solskinnshistorie. Men han smiler ikke når jeg spør om Oddekalv. Oddekalv ble valgt som leder av fylkesla-

get i Hordaland i 1991. To år senere ble han ekskludert fra Naturvernforbundet, kastet ut, som den første og eneste i forbundets lange historie.

– Vi hadde forferdelige interne stridigheter rundt Kurt Oddekalv. Den var helt nødvendig å få ham ekskludert. Han hadde en viss støtte i starten, men til slutt hadde han hele organisasjonen mot seg, forteller Hareide.

«Landsstyret mener at Kurt Oddekalv gjentatte ganger har opptrådt illojalt. Han opererer som om Naturvernforbundet og Naturvernforbundet i Hordaland er konkurrerende organisasjoner», står det å lese i sakspapirene fra 1993. Oddekalv ble blant annet beskyldt for å ha gått til presen med interne dokumenter for å sverte forbundet. I sakspapirene står det at han motarbeidet Naturvernforbundet og sjikanerte tillitsvalgte og ansatte.

– Det var ille! Jeg skjønnte at jeg bare måtte stå fast. Det var et menneske som var så vanskelig å jobbe med at det ikke fantes noen annen utvei, forteller Hareide.

– GJORDE IKKE NOE GALT

Oddekalv kan den dag i dag ikke se at han var illojal mot Naturvernforbundet.

– Jeg vet med hånden på hjertet ikke hva som var så illojalt, sier Oddekalv til Natur & miljø.

Han forteller at han arbeider med en bok, hvor han vil gi sin versjon av det som skjedde. Likevel er han helt klar på at han ikke ville fortsatt i Naturvernforbundet.

– Nei, det var helt riktig at jeg kom meg ut slik at jeg fikk dannet Norges Miljøvernforbund.

– Det var mye strid og konflikt. Er det noe du ønsker ugjort fra denne tiden?

– Nei, jeg følte ikke at jeg gjorde noe galt. Selvfølgelig kunne det falle noen kjappe ord, men jeg har ikke gjort noe ulovlig, sier Oddekalv.

FREM GANG FØR NEDTUREN

Oddekalv ble ekskludert av et overveldende flertall på landsmøtet i 1993. 92 delegater stemte for, bare sju stemte imot, mens seks valgte ikke å stemme. Ellers handler perioden fra 1985 til 1995 stort sett om fremgang og vekst. Naturvernforbundet startet også egne kontorer for fiskeri og internasjonalt arbeid, bidro til at nei-siden vant i EU-kampen, man fikk innført verdens første CO₂-avgift og det ble arbeidet med vekstideologi, finans og grønne skatter. Det myldret! Da nedturen kom, skulle den bli voldsom. Men det skjer først i neste kapittel i historien om Naturvernforbundets historie.

Medlemsbutikken

www.naturvernbutikken.no

Du får rabatt ved kjøp av varer i medlemsbutikken og støtter Naturvernforbundet!

Eva Solo mini förkuler, 2 stk

Kulene er fremstilt av klart glass, så det er mulig å se fuglene. Kulene er både pene og dekorative. Kan henges enkelt opp i haven eller på altanen. Leveres i sett a 2 stk. Mål 11 x 12 cm.

Ikke-medlem 250,-

Eco Fuglehus

Fuglehus som byggesett. Leveres i materiale: 4mm MDF. Hull diameter 38mm, med abbor og små skruer, inkludert bruksanvisning. Pakket i brun korrugert resirkulerbar eske. Mål: 24,9 x 10 x 10 cm.

Medlem 125,-

Ikke-medlem 145,-

Ikke-medlem 205,-

Eva Solo meiseballeholder, 2 stk

Meiseballeholderne gjør småfuglene glade og mette. Forhindrer også at store fugler flyr av sted med meisebollen.

Bergans Rondane sekk

En svært lett sekk med mange funksjoner! Frontåpning - og eget bunnrom, rikelig med utvendige lommer og festepunkter, nyutviklet 3D-støpt hoftebelte og kompresjonsremmer.

Lettvektsekken som ikke går på kompromiss med funksjonaliteten! Sekken er i dyp lilla med rosa detaljer. Sekken leveres med Naturvernforbundets logo trykket på front. Volum: 65 L. Vekt: 1,40 kg

Ikke-medlem 1590,-

Ikke-medlem 475,-

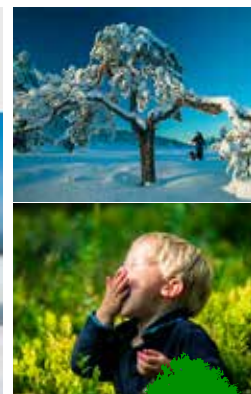
Fleecejakke

Velg mellom herre- eller damemodell i denne strikkede fleecejakken i 100 % polyester. Melangegrå farge med kontrastsømmer.

To lommer med glidelås i siden og en på armen. Leveres med Naturvernforbundets logo på venstre bryst. Kommer i str. S-XXXL.

Naturglede!

Medlem 177,-

Ikke-medlem 205,-

Naturkalenderen 2015

Flotte scener fra norsk natur.

Vi har bedt noen av våre dyktigste naturfotografer om å finne frem sine vakreste bilder som kan vise naturglede. Ennå fins det rovdyr i norske skoger, villaks i elver, rene fjorder og vann og levende skoger. Det finnes fuglefjell, våtmarker, gammelskog, myrer og bekkedrag med intakt natur og et rikt plante- og dyreliv. Men vi kan miste det hvis ingen passer på, og vi kan miste det hvis klimaendringene løper løpsk. Natur- og miljøvern handler om å ta vare på naturen vi har, og sikre de tjenestene naturen gir oss. Naturvernforbundet lover å stå vakt ved norsk natur også de neste hundre årene.

Four Seasons bålrigg

Gjør det enkelt å lage mat eller koke kaffe på bål! Bålriggen er sammenleggbart og har en enkel mekanisme for å heve og senke kjettingen som man henger grillristen eller kaffekjelen i. Transporttrekk medfølger.

Ikke-medlem 500,-

Eagle Toastjern

Varm toast er utrolig godt ute i naturen! Legg i brødsnivene med ønsket pålegg, hold jernet over bålet eller primusen og vend ofte. Vekt: 400 g. Størrelse: 15 x 14 cm. Håndtak 19 cm.

Ikke-medlem 310,-

Eagle Vaffeljern

Ta med i sekken på tur og lag nydelige vaffer! Hell i en litt tykk vaffelrøre og stek over bål eller primus. Vekt: 597 g. Vaffelstørrelse: 13 x 11,5 cm. Total lengde med håndtak: 31,5 cm.

Ikke-medlem 350,-

Plysfugler med "ekte" fuglelyd

Medlem 68,-
Ikke-medlem 79,-

Lærer deg fuglesang!

Små fugler i plysj med ekte fuglelyd når du klemmer på dem. ADVARSEL: Egner seg ikke for barn under 3 år. Velg mellom A) kjøttmeis, B) dompap, C) svarttrost, D) blåmeis, E) rødstrupe, F) nattergal, G) gjøk, H) blåstrupe, I) grønnfink, J) hakkespett, K) snøugle. (NB! alle er ikke avbildet - se flere fugler på www.naturvernbutikken.no)

Medlem 99,-
Ikke-medlem 115,-

Fleecelue

Deilig fleecelue i 100% polyester. Kommer i fargene blå, rosa, rød og sort. Luen leveres med Naturvernforbundets logo.

Medlem 138,-
Ikke-medlem 160,-

Hvem er den lille fuglen der?

I denne boken møter du de 20 vanligste småfuglene i landet vårt, men du får ikke se hele fuglen med en gang. Først får du se den bakfra, eller skjult slik at bare noen kjennetegn synes. Kan du se hvem det er?

Medlem 85,50
Ikke-medlem 99,-

Hvem er det lille kryptet der?

I hagen bor det mange slags småkryp, men hvordan skal du klare å lære navnet på alle sammen? Denne boken benytter en morsom spørsmål-og-svar-form for å hjelpe med å kjenne igjen og huske disse 20 små skapningene.

Naturvernforbundet

BESTILLING

Porto og ekspedisjonsgebyrer 95,- ved kupongbestilling. Vennligst bruk blokkbokstaver.

VENNLIGST OPPGI TELEFONNUMMER FOR POSTENS SPORING AV PAKKEN.

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNR		POSTSTED	
MEDLEM JA ☐ NEI ☐		E-POST(valgfritt) / TLF	
☐ Ønsker å bli medlem (Hovedmedlemskap er kr 200,- første år og kr 390,- de resterende år.)			
ANTALL	VARENAVN	FARGE	STR
ANTALL	VARENAVN	FARGE	STR
ANTALL	VARENAVN	FARGE	STR
ANTALL	VARENAVN	FARGE	STR

Sendes til Aksess & Daylight AS, Verpetveien 30, 1540 Vestby.

Kundetelefon: 64 98 05 10. Nettbutikk: www.naturvernbutikken.no

Programarbeid i gang

Nestleder Ellen Munden Paalgard i Naturvernforbundet sitter i arbeidsprogramkomiteen sammen med Thomas Cottis, Øystein Solevåg og Camilla Dærga Bjugn.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

I november holder Naturvernforbundet landsmøte i Sarpsborg. Der skal det vedtas et nytt arbeidsprogram for organisasjonen for 2016 og 2017.

– Arbeidsprogrammet beskriver hva hele organisasjonen skal jobbe for i perioden. Sekretariatet er bundet av arbeidsprogrammet, mens andre deler av organisasjonen ikke er det. Likevel er det her de nasjonale satsingene vedtas, sier nestleder Ellen Munden Paalgard, som sitter i komiteen som utarbeider forslaget til arbeidsprogram.

Landsstyret har hatt komiteens forslag til første behandling. Nå skal dokumentet ut på høring i hele organisasjonen, og alle kan gi innspill til komiteen. Landsstyremøtet i juni vedtar forslaget til arbeidsprogram, mens endelig behandling blir på landsmøtet.

– Vi ønsker å bli flere medlemmer, jobbe mer med forbruksarbeid og etablere en bedre forståelse for at tap av natur er et stort problem. I tillegg vil vi følge opp arbeidet mot oljeutvinning og for klimaet, sier Paalgard om komiteens forslag så langt.

Marte Rostvåg Ulltveit-Moe i Naturvernforbundet i Kristiansand viser hva hun heller vil prioritere enn motorvei. Nå arrangerer de konferanse om alternativene til motorvei.

FOTO: LARS VERKET

Alternativer til motorvei

Det planlegges en ny, 39 meter bred motorvei rundt sentrale deler av Kristiansand, som en del av motorveitbyggingen på Sørlandet. Naturvernforbundet i byen frykter ødelagte naturområder og økt trafikk og forurensning, og inviterer til møte for å belyse alternativene til veiutbyggingen 19. februar på Kristiansand rådhus. Møtet er åpent og gratis, men man må melde seg på på nettsiden www.deltager.no/motorveikonferanse.

– Dette er en stor by, der det er vedtatt at all trafikkvekst skal skje med kollektivt, gang og sykkel. I tillegg er det innført rushtidsavgift. Å bygge en ny motorvei der man jobber systematisk for at trafikken skal gå ned, er merkelig, sier Marte Rostvåg Ulltveit-Moe i Naturvernforbundet i Kristiansand.

Samkjøring, godstrafikk på tog og bedret busstilbud er blant alternativene som vil bli presentert.

Fjellreven prioriteres

Fjellreven har fått status som prioritert art etter naturmangfoldloven. Den var tidligere vanlig i Norge, men omfattende jakt gjorde at bestanden ble redusert. På tross av at fjellreven ble fredet i 1930, har bestanden holdt seg kritisk lav.

– Fjellreven er en spennende og morsom art, som dessverre er kritisk truet. Gjennom å gjøre den til en prioritert art tar vi et enda tydeligere ansvar for fjellreven, sier klima- og miljøminister Tine Sundtoft i en pressemelding.

Fjellreven har vært en satsningsart for Naturvernforbundet i mange år, og organisasjonen har blant annet et eget fjellrevutvalg.

– Det er en fin seier etter 20 års arbeid. Jeg tror og håper dette vil bety mer ressurser til å finne ut hvilke tiltak som fungerer. Prosjekt

fjellrev i Finnmark vil fortsette, og utsetting av fjellrev vil fortsette. Men det blir mindre og mindre areal som passer for fjellreven på grunn av klimaendringer, som er en gigantisk utfordring for arten, sier Kjell Derås. Han har vært leder av fjellrevutvalget siden 2001.

En utbygging av Bergen lufthavn Flesland vil legge til rette for en utslippsvekst tilsvarende 400 000 biler, mener Naturvernforbundet.

FOTO: ARILD FINNE NYBØ/Flickr.COM

Kraftig flyvekst – vil utvide Flesland

De siste ti årene har antall pendlerreiser med fly økt med 1,5 millioner reiser per år, til 2,4 millioner reiser i 2013. Det vil si at rundt 5000 personer hver dag reiser med fly til og fra jobb. Olje- og gassnæringen står for 70 prosent av veksten, ifølge en rapport fra Avinor.

– Å ta fly til jobben hver eneste dag er den mest miljøskadelige måten å reise til jobben på, sier leder Lars Haltbrekken i Naturvernforbundet.

I 2003 var det rundt 30 millioner avreiser eller ankomster på norske flyplasser. I 2013 nærmet tallet seg 50 millioner. Nå bygges Oslo lufthavn Gardermoen og Trondheim lufthavn Værnes ut for å møte trafikkveksten, og det er planer om å doble kapasiteten på Bergen lufthavn Flesland. Bare utbyggingen på Flesland vil kunne gi en utslippsvekst tilsvarende 400 000 biler.

– Dette er virkelig en dårlig nyhet for alle som er opptatt av hvordan det skal gå med klimaet på kloden. Passasjerpresset er der fordi norske politikere lar det være så billig å forurense. Norske politikere burde følge i fotsporene til Storbritannia og Tyskland som har økt avgiftene på utenlandsreiser med fly, sier styremedlem i Naturvernforbundet i Hordaland, Gabriel Fliflet, til NRK Hordaland.

Leders hjørne

Flyttemelding

For et par uker siden sendte iskanten flyttemelding til klima- og miljøministeren. Statsministeren hevdet i fullt alvor at det var naturen som hadde flytta den. Olje- og energiminister rykket raskt inn i de tomme rommene med planer om oljerigger og rørledninger.

Kjære statsminister, det er menneskeskapte klimaendringer som flytter iskanten, eller rettere sagt smelter den. Klimakatastrofen som utspiller seg i Arktis burde fått varselampene til å blinke. Men nei da. I stedet heller regjeringen bokstavelig talt bensin på bålet. Isen skal smeltes bort og oljestyrkene flytte etter.

Jeg må si vi ble overraska, i alle fall over klimaminister. Hun som har det øverste ansvaret for at regjeringens medlemmer fører en ansvarlig klimapolitikk, ga inntrykk av at det er en bagatell at isen flytter seg og at vi kan bore etter olje lenger nord. Hvorfor var ikke hennes første reaksjon at flyttemeldinga faktisk er svært alvorlig og at vi må gjøre det som står i vår makt til å få gjenopprettet naboskapet?

Men, nei da. Stikk i strid med alle miljøfaglige råd ga regjeringa oljeindustrien alt de ønsket seg, akkurat som bortskjemte unger ved godte-

Dagens regjering er døv for alle råd mot oljeboring i sårbare områder

ridisken. Klimaministeren kostet ikke en gang på seg en ørliten bekymring for nedsmeltingen av isen i nord, som viser at klimaendringene skjer her og nå. Og vi gjør alt vi kan. Ikke for å stanse endringene – men for å øke dem.

Iskanten er av de viktigste leveområdene for fiskearter som lodde og polartorsk. Det skjer en enorm produksjon av næringsstoffer i overgangen mellom is og åpent hav. Derfor har både Polarinstituttet, Miljødirektoratet og andre advart regjeringen mot å starte oljevirkosomhet nettopp her. Dessuten har vi funnet for mye olje, kull og gass. Det meste må bli liggende. Hva er vitsen i å be oljeindustrien lete etter mer da?

Men faglige råd, basert på vitenskapelig kunnskap, preller av denne regjeringen. Mens Bondeviks andre regjering lyttet til nesten 1 av 3 råd mot oljeboring, Stoltenberg 1 av 5, er dagens regjering døv for alle råd mot oljeboring i sårbare områder.

Den siste oljetildelingen er et kraftig nabovarsel – her skal det festes og vi ser ingen grunn til å slutte før lenge etter at kirkeklokkene har ringt for siste gang. Jeg skjønner godt at iskanten reiser.

Lars Haltbrekken
leder i Naturvernforbundet

Naturvernforbundet

Mariboës gate 8, 0183 Oslo, Norge

☎ 23 10 96 10

✉ naturvern@naturvernforbundet.no

Nett: www.naturvernforbundet.no

Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 390,-
Familiemedlemskap: 300,- første år, så 450,-
Se www.naturvernforbundet.no/medlem for mer informasjon om medlemskap

ØSTFOLD: ✉ ostfold@naturvernforbundet.no.

Leder: Øyvind Enger, ☎ 951 50 715

OSLO OG AKERSHUS: ✉ noa@noa.no ☎ 22 38 35 20.

Leder: Gjermund Andersen. Kontorleder: Maria Andersen

HEDMARK: ✉ hedmark@naturvernforbundet.no.

Leder: Hege Sjølie. ☎ 900 52 002

OPPLAND: ✉ oppland@naturvernforbundet.no.

Leder: Paul Lindviksmoen. ☎ 995 50 886

BUSKERUD: ✉ buskerud@naturvernforbundet.no.

Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud. ☎ 32 75 05 04

VESTFOLD: ✉ vestfold@naturvernforbundet.no.

Fylkessekretær: Hans I. Nesse. ☎ 33 31 33 42

TELEMARK: ✉ telemark@naturvernforbundet.no.

Leder: Tormod Svartdal. ☎ 481 47 322

AUST-AGDER: ✉ austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: ✉ vestagder@naturvernforbundet.no.

Fylkesleder: Peder Johan Pedersen. ☎ 456 05 646

ROGALAND: ✉ rogaland@naturvernforbundet.no

Daglig leder: Håkon Fossmark. ☎ 51 52 88 11.

HORDALAND: ✉ hordaland@naturvernforbundet.no.

Daglig leder: Nils Tore Skogland ☎ 55 30 06 60

SOGN OG FJORDANE:

✉ sognfjordane@naturvernforbundet.no.

Leder: Marit Vøien Nes. ☎ 975 88 502

MØRE OG ROMSDAL:

✉ moreromsdal@naturvernforbundet.no.

Leder: Øystein Folden, ☎ 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: ☎ 73 51 52 24

Regionssekretær: Anne Kolstad,

✉ ak@naturvernforbundet.no, ☎ 924 93 809

Leder Sør-Trøndelag: Steinar Nygaard. ☎ 976 13 429

Leder Nord-Trøndelag: Rune Logstein. ☎ 938 04 339

NORDLAND: ✉ nordland@naturvernforbundet.no

Leder: Erling Solvang. ☎ 952 54 075

TROMS: ✉ troms@naturvernforbundet.no.

Leder: Ragnhild Sandøy, ☎ 959 91 410

FINNMARK: ✉ finnmark@naturvernforbundet.no

Leder: Gunnar Reinholdtsen, ☎ 474 63 425

KOORDINATOR NORD-NORGE: Geir Jørgensen,

✉ gj@naturvernforbundet.no. ☎ 940 15 235.

NATUR OG UNGDOM: ✉ info@nu.no ☎ 23 32 74 00.

Web: www.nu.no. Leder: Arnstein Vestre

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. ☎ 23 10 96 33.

✉ medlem@naturvernforbundet.no

2015 er friluftslivets år!

13. januar åpnet Friluftslivets år 2015 i Tøyenparken i Oslo. Naturvernforbundet var selvfølgelig til stede, med en stor og velbesøkt stand.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Foto: OLE GUNNAR ONSØIEN
redaksjonen@naturvernforbundet.no

For tredje gang arrangeres Friluftslivets år. Året skal spekkes med arrangementer som skal gjøre unge, gamle, nye og etablerte nordmenn glad i vår ekstremt mangfoldige og spennende natur. Miljødirektoratet er prosjektleder for Friluftslivets år, som gjennomføres praktisk av paraplyorganisasjonen Norsk Friluftsliv (tidligere Friluftslivets Fellesorganisasjon). På nettsiden www.friluftslivetsar.no kan du både finne arrangementer nær deg, og legge inn arrangementer som du vil arrangere i løpet av året, som er relatert til friluftsliv. Naturvernforbundet er samarbeidspartner til Friluftslivets år, og håper fortsettelsen blir like fin som åpningen!

Flere hundre barnehagebarn var innom åpningen av Friluftslivets år.

Ingen-Grenser-Kari Sangor Olestad forteller om hvordan det har vært å oppleve naturen nært og tett i flere uker i strekk, i bål samtale med Naturvernforbundet-leder Lars Haltbrekken (tv), villmarksbloggeren Maria Grøntjernet og Abid Raja (V).

Hilde Friis Solås og Ingrid Aalstad fra Naturvernforbundet i Oslo og Akershus lagde denne kreasjonen som ivrige barnehagebarn samla seg rundt for å se på.

Abid Raja (V) utfordret Kronprins Haakon til å gå Birken i år, foran hundrevis av barnehagebarn, under åpningen av Friluftslivets år i Tøyenparken.

Miljøagenter forbereder nå årets batterijakt. Bildene er fra den suksessfulle kampanjen i 2013, da Miljøagentenes jakt sto for 7,5 prosent av alle innsamlede batterier i Norge det året.

FOTO: TORBJØRN KATBORG GRØNNING/MILJØAGENTENE

Batteri- jakten fortsetter

400 fjerdeklasser landet over har allerede bestemt seg for å jakte batterier i mars. Miljøagentene har et hårete mål om å få med 300 til.

Tekst: OLE GUNNAR ONSØIEN
redaksjonen@naturvernforbundet.no

– Skolene er kjempepositive til kampanjen. I fjor var det 495 påmeldte klasser, og selv om fristen er et stykke unna er nesten 400 skoler påmeldt allerede, forteller Anniken Schwamborn fra Miljøagentene, prosjektkoordinator for Batterijakten.

Det er tredje året Batterijakten arrangeres. Kampanjen har som mål å øke bevisstheten rundt resirkulering av husholdningsbatterier og oppfordrer fjerdeklassinger til å samle inn batterier til gjenvinning. Den klassen i landet som samler inn mest vinner resirkulerte nettbrett til alle elevene i klassen.

– Alle er med på å samle inn batterier. I fjor samlet vi inn 66 tonn batterier på 3 uker. Den klassen som samlet inn mest organiserte seg i par, som fikk ansvar for å involvere hver sin klasse på hele skolen. Det ble et kjempestort samarbeidsprosjekt for hele skolen, forteller Schwamborn.

STO FOR 7,5 PROSENT

Batterier inneholder blant annet grunnstoffet sink, som er en ressurs vi bare har en viss mengde av på jorda. De ulike komponentene i batteriene blir skilt fra hverandre på et gjenvinningsanlegg og gjenbrukt. Dessuten inneholder en del batterier miljøgifter, som bør tas hånd om på egnet måte.

– 3100 tonn batterier brukes hvert år, men bare en tredel av dem resirkuleres, forteller prosjektkoordinatoren.

I 2013 samlet den klassen som vant konkurransen inn 114 kilo batterier per person, nesten 900 ganger mer enn landsgjennomsnittet for 2012. Til sammen samla kampanjen inn 7,5 prosent av alle returnerte batterier i 2013.

– Hvis fjerdeklassinger fra og med 2013 vet hva de skal gjøre med utbrukte batterier, gjør det at hele den oppvoksende generasjonen vet hva de skal gjøre med batteriene, mener Schwamborn.

Hun påpeker at også resten av lokalsamfunnet blir påvirket, ved at de hjelper sin lokale barneskole med å vinne konkurransen.

Miljøaktiviteten

Her vil vi presentere forskjellige miljøaktiviteter som voksne og barn kan gjøre sammen.

Plant en harelort

FOTO: TINA/FLICKR.COM

En hare gjør seg klar til vinteren, med å skifte pels fra brun til hvit. Men hva spiser den? Det kan du finne ut ved å plante en harelort.

Vil du finne ut hva haren har spist? Plant harelorten og se hva som kommer opp!

DU TRENGER:

En harelort (samles i skogen), blomsterpotte, jord og vann.

HVORFOR:

Haren spiser blant annet frø som den finner i naturen. Hvis du planter harelorten, kan du finne ut hvilke frø den har spist på vinteren.

HVORDAN:

Ta en tur i skogen og finn harelorter. Bruk noe å ta dem med, en plasthanske eller en papirbit og en pose fungerer godt. Når du kommer hjem planter du lorten et lunt sted ute, eller i en potte i vinduet. Så er det bare å vanne, og vente for å se hva som kommer opp!

Skoleklassene registrerer innsamlede batterier.
FOTO: TORBJØRN KATBORG GRØNNING/MILJØAGENTENE

– Langtidseffekten er spennende, men vanskelig å si mye om så tidlig i prosjektet, sier hun.

HAR BEGYNT Å FORBEREDE SEG

– Vi har allerede fått en del telefoner fra lærere som har begynt å forberede seg til batterijakta, forteller Schwamborn.

Batterijakten er i år fra 5. til 25. mars, og er som før et samarbeid mellom Miljøagentene, Clas Ohlson, Varta og Elretur.

– Fysiker Andreas Wahl er vår ambasadør i år, og han bruker sine nettverk og

kanaler til å promotere batterijakten, sier hun.

Schwamborn oppfordrer alle med barneskoleunger om å sjekke om barneskolen er med i Batterijakta.

– Hør gjerne med læreren til fjerdeklassingen din om klassen er registrert. Om du har en unge som går i et annet årstrinn, spør gjerne om fjerdeklassene på skolen er med i konkurransen, avslutter hun.

■ *Klasser kan melde seg på batterijakten på www.batterijakten.no.*

VI ER MILJØAGENTENE!

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon. Vi vil skape et varig og løsningsorientert engasjement for natur og miljøvern hos flest mulig barn på barns premisser. Vi arbeider for å gi barn troen på seg selv, framtiden og at det nytter å gjøre noe. Alle barn i Norge kan bli miljøagenter og jobbe sammen for at alle skal bli flinkere til å ta vare på jordkloden vår. Alle miljøagenter har rett til å si ifra.

Mer info: www.miljoagentene.no

JEG ER IKKE SINT - BARE VELDIG, VELDIG SKUFFET

Inger Heiberg

Inger Heiberg har gått bort 11. desember i fjor, og landet har mist ein av sine mest inderlege naturvernarar. Med velformulert engasjement og solide kunnskapar skreiv ho innlegg og artiklar som gjorde det vanskeleg for mange på den andre sida. Alle som prøvde, hadde store problem med å feie vekk hennar standpunkt på ein sakleg måte.

Inger Heiberg var fødd i 1918 og vart 96 år. Faren var prest, og ho hadde det meste av sin oppvekst i Lom. Naturen i barndomslandskapet – elvane, skogen, fjella – sette nok sitt preg med ei glede som vart ei drivkraft i hennar seinare innsats for å berge både elvelandskapa og «alle de ubegripelige under» som lever der. I Lom vart naturen «min store kirke», skreiv ho. Når skal vi lære å respektere det uendeleg sårbare livet, spurde ho i ein artikkel.

Av utdanning var Inger cand. philol. Store delar av sitt vaksne liv heldt ho til utanlands, med sin mann Gustav, som var diplomat. Det var under eit

opphald i Los Angeles i 1960-åra at naturverntanken for alvor greip tak i ho. Då forstod ho at naturen «må vernes mot oss grådige og tankeløse mennesker». Vel heime att gjekk ho inn i kampen mot kraftutbygging i Jotunheimen, ein plan som også ville legge det mektige i hennar kjære Bøvri under torva. Ho var ein av initiativtakarane til Jotunheimaksjonen, som mellom anna gav ut artikkelsamlinga «Den korte sannhet».

Pennen var hennar skarpaste våpen. Mange av hennar avisinnlegg stod i Aftenposten. I tillegg til opplysningar om den konkrete saka, hadde innhaldet ofte eit filosofisk preg og eit tydeleg etisk fundament. Økonomisk vinning kunne ikkje forsvare å neglisjere dei svakaste – organismane som ofte klarer seg under barske vilkår, men ikkje mot den sterkaste arten, mennesket.

I kampen for frie vassfall var Inger Heiberg slitesterk. I redaksjonen av Vassdragsvern, ein enkel publikasjon som gjennom mange år spreidde informasjon

i kampens hete, gjorde ho ein langvarig innsats. Hennar bodskap kom ikkje berre frå bokleg innsikt, men i høg grad frå det ho opplevde ute. For Inger var naturen rik på perler. Sjølv om Inger Heiberg var i 50-åra då ho kom med i vassdragsvernet, la ho gjennom fleire tiår ned ein svær innsats. Ho fekk òg oppleve mange gledelege resultat, elvar som den dag i dag tener det livet ho sette så høgt.

Per Flatberg, Lars Haltbrekken og Erik Solheim, Naturvernforbundet

Debatt

Viktig med vindkraft- og skuter-motstand

■ Naturvernforbundet heter det. Det betyr igjen at vi skal passe på og verne om naturen, og ikkje bare snakke miljø, selv om disse tingene selvsagt griper inn i hverandre.

Etter min mening er det spesielt to saker som er aktuelle, og som vil få stor betydning for norsk natur. Uberørt natur er kanskje den største ressurs og kapital vi eier.

Disse sakene gjelder vindkraftutbygginga og fornøy-

elseskjøring med snøskuter i fjellheimen. Dette er etter manges mening svært viktige saker.

Nå har det en tid vært mye snakk om, foruten jubileet, om olje og fisk, Lofoten og Barentshavet. Dette er selvsagt ikke mindre viktige saker, og som Naturvernforbundet har engasjert seg sterkt i og sannsynligvis gjør en god jobb med.

Men samtidig har man inntrykk av at problemene med skremmende utbygging av vindkraften på våre vakre fjell, eller tillatelse til fornøyeskjøring med snøskuter i fjellheimen, er nedprioritert eller satt til side. Det skrives liksom ikke så mye om det lenger.

Derfor vil jeg henstille til

formannen at han kommer på banen i bladet, og redegjør for det arbeidet som gjøres i denne kampen nå, og hva man kan forvente seg etter hvert.

Gunnar Nilsen
Bessaker

Skal vi ofre norsk natur for penger?

■ Norge er i en utrolig heldig situasjon når det gjelder energikilder. Saken er at vi har mye mer energi enn vi selv trenger. Med økt nedbør får vi enda mer vannkraft. Varmere klima gir mindre behov for

oppvarming. Likevel søkes det om utbygging av hundrevis av småkraftverk. Og det er planer om å bygge store vindmøllerparker langs kysten.

Nå vil man bygge en ny kabel til kontinentet for å kunne selge mer elektrisk strøm. Vår strøm er renere og skal erstatte møkkete kullkraft i Europa. Dette blir det penger av! Hva er det viktigste motivet, penger eller klima? Og hvor mye vil strømmen fra Norge bety i prosent av det totale behovet for strøm på kontinentet?

Jeg er redd for at vi ofrer stadig mer av vår natur, til liten nytte for klimaet men med mer penger i kassa.

Inge Jørgensen
Livsvarig medlem

Lørdag 14. mars, Miljøhuset Oslo

Klima lokalt

Naturvernforbundet arrangerer seminar om klima- og miljøarbeid lokalt. Bli inspirert til å vinne klimakampen der du bor.

Seminaret er gratis og Naturvernforbundet dekker reise for medlemmer. Forutsetter påmelding.

www.naturvernforbundet.no/klimalokalt

 Naturvernforbundet

Brems norsk oljeutvinning:

100 000
klimajobber nå!

Fredag 13. mars, Folkets hus Oslo

Broen til framtiden

Bli med på vinterens store klimakonferanse med miljøvernere, fagforeningsledere, biskoper og forskere.

www.broentilframtiden.no

VINN 50.000 KRONER PÅ PRODUKTUTVIKLING!

Vi ønsker å gi våre medlemmer og andre kunder en mer miljøvennlig hverdag. Bli med på laget gjennom produktutvikling for Coop. Målet er å utvide sortimentet av økologisk produkter i våre butikker.

Coop Miljøpris 2015 går til de beste forslagene til nye økologiske produkter som kan lanseres i Coop Änglamark-serien.

Vi inviterer skoleklasser og enkeltpersoner til å sende inn forslag.

Vinnerne får 50.000,-.
Fristen for forslag er 26. mars 2015.

Les mer på:
miljoprisen.coop.no

MILJOPRISEN